

KARAMAN VİLÂYETİ KANUNNÂMELERİ

Dr. M. Akif ERDOĞRU*

Karaman vilâyeti kanunnâmeleri daha önce sırasıyla M. Ferit Uğur, Ö. L. Barkan, İ. H Konyalı ve İ. ve N. Beldiceanu tarafından çalışıldı. M.F. Uğur, bu vilayet kannunamelerinin bir kısmını, 1937 yılında, *Konya mecmuasında* yayınlama imkanını buldu¹. Daha sonra Barkan, bütün Osmanlı kanunnâmelerini incelerken, Karaman vilayeti kanunnâmelerini de tahlil etti ve bir kısmını meşhur eserinde² yayınladı. Uğur ve Barkan'da olmayan bir kanunnâme, Beldiceanu'lar tarafından tıpkıbasım olarak neşredildi³. Paris Milli Kütüphane Eski Türkçe Yazmaları'ndaki bu kanunnâme Karaman vilâyetine ait en hacimli kanunname idi ve II. Selim döneminde istinsah edilmişti. Zikredilen araştırmacılar, bu kannunnâmeyi, Hammer tarihideki kanunnâme ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü *Kuyûd-ı Kadime Arşivi*'nde saklanılan kanunnâme ile karşılaştırarak incelediler. Ancak, latin harflerine çevirmedi. Daha sonraları H. Lowry, *Anadolu ve Rumeli liva kanunnâmelerinin* bir listesini verirken, Karaman vilâyeti kanunnâmelerinin kaydedildiği defterlerin numaralarını verdi⁴. Karaman vilayetine ait kanunnameler toptan bir incelemeye tabi tutulmadı. Bu araştırmamızda Karaman vilayetine ait kanunnâmeleri bir araya toplamış bulunuyoruz. Bilindiği gibi, Osmanlı kanunnâmeleri Barkan ve H. İnalçık tarafından⁵ ayrıntılı olarak tahlil edildi dolayısıyla biz Osmanlı kanunnâmelerinin

* Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

1. M. Ferit Uğur, "Eski Karaman Vilayetine Ait Kanunlar", *Konya Mecmuası*, 1/6 (1937), s.379-384; yine 1/7 (1937), s.433-438; yine 1/8 (1937), s.508-512.

2. Ö.L.Barkan, *XV ve XVI ıncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraat Ekonomisinin Hukukî ve Mali Esasları, I. Kanunlar*, İstanbul 1943.

3. İ ve N. Beldiceanu, "Recherche's sur la Province de Qaraman au XVIe siecle", *JESHO, IX*, Leiden 1968, s. 114-129.

4. Heat W. Lowry, "The Ottoman Liva Kanunnames Contained in the Defter-i Hakani", *Osmanlı Araştırmaları II*, İstanbul 1981, s. 43-74.

5. H. İnalçık, "Kanunnâme", *Eİ 2, IV*, s. 562-566; aynı yazar, "Suleiman the Lawgiver and the Ottoman law", *Archivum Ottomanicum, I*, (1969), s.128-135; aynı yazar, *The Ottoman Empire*, London 1973, s.70-75.

ayrıntılı bir tahliline girişmek istemiyoruz. Bu konudaki bilgileri ana hatlarıyla vermeyi tercih ediyoruz.

Osmanlı padişahlarının başlangıçtan beri kanunnâmeler hazırlattıkları bilinmektedir. Nitekim bu gelenek iki temel kaynağı dayanmıştı. Biri Tür-Moğol devlet geleneği, diğeri de eski Ortadoğu kültürleri geleneği. Eski Türk hakanları ve Moğol beyleri yeni fethetdikleri ülkeleri daha iyi yönetebilmek için kanunnâmeler hazırlamışlardı. *Cengiz Han'ın yasası*, *Timur'un Tüzükatı* bunlar arasında gösterilir. Osmanlı padişahları da bu geleneği devam ettirdiler. Yeni fethetdikleri topraklar için kanunnâmeler hazırlattılar, Aslında, liva (*sancak veya vilayet*) kanunnâmelerinin hazırlanması geleneği daha çok İlhanlılar'un *kanun-ı memleket* anlayışıyla bağdaştırılır⁶. II. Bayezid'den itibaren liva kanunnâmeleri Osmanlı arşivlerinde görüldü. Bilinen en eski liva kanunnâmesi 1487 tarihli olup Hüdavendigar sancağına aitti. Daha önce, *II Mehmed*, devleti merkezi-leş-tirmek için, kendisine ait olan reâyâ ve teşkilat kanunnâmesine ülkenin her yerinde uyulmasını emretmişti. Dolayısıyla liva kanunnâmeleri II. Mehmed dönemi defterlerine kaydedilmemişti.

Osmanlı kanunnâmeleri şekil ve muhtevalarına göre beş temel grupta sınıflandırıldı⁷. İlki padişahın *ferman ve berat şeklinde* yayınladığı kanunnâmelerdi. Padişahın kanun hükmündeki bu ferman ve beratları taşrada *kadı sicillerine* kaydedilir ve bölgenin idarecileri geretiğinde bunlara dayanarak davaları çözümlerlerdi. Aslında bunların çoğu timâr sistemiyle ilgili emirlerdi. Bunlar gerektiğinde kitap halinde toplanabilirdi. Nitekim II. Bayezid dönemine ait böyle bir ferman ve berat koleksiyonu yayınladı. İkincisi *umumî Osmanlı kanunnâmeleri* idi. Bunlar kitap haline getirilmiş kanunnâmelerdi ve devlet teşkilatıyla ilgili hükümleri ihtiva ediyordu. Bunlar *Kanunnâme-i al-i Osman* adı verilmişti. Osmanlı sultanlarının kanunnâmeleri bu kümeye dahil edildi. Fatih kanunnâmesi, II. Bayezid dönemine atfedilen kanunnâme, Sultan Ahmed Han kanunnâmesi, Nişancı Celalzâde kanunnâmesi, Kanunnâme-i cedid-i sultani, Nişancı Hamza Paşa kanunnâmesi, Tevkii Abdurrahman Paşa kanunnâmesi gibi kanunnâmeler genel kanunnâmelerdi ve diğer kanunnâmelere yön verirdi. Herhangi bir mesele çıktığında bu kanunnâmelere bakılırdı ve diğerlerine esas teşkil ederdi. Üçüncüsü *belli teşkilatlara ait* kanunnâmelerdir. Yaya ve müsellemler kanunnamesi, eşkinci, yürük eşkinci tatar, kıptî, eflak gibi yardımcı

6. H. İnalcık, *Kanunnâme*, s. 562.

7. H. İnalcık, *Kanunnâme*, 563.

askerî sınıflara ait kanunnameler bu gruba katıldı. Yine devlet için hububat yetiştirmekle vazifeli teşeküllere ait kanunnâmeler de bu kısma konuldu. Çeltikçi, madenci, ve ortakçı kanunnâmeleri *devlet teşkilatına* ait kanunnâmelerdi. Sultanın diğer kişilerle ilişkileri, terfi, azl, aylıklar, cezalar, emeklilik, protokoller, gibi hususlar bu kanunnâmelerde anlatıldı. Yeniçeri kanunnâmesi, Aynı Ali Efendi'nin hazırladığı kanunnâme, Nişancı Abdurrahman Paşa kanunnâmesi, Eyyubi Efendi kanunnâmesi, Hazerfen Hüseyin Efendi'nin *Telhisü'l-Beyan*, Esad Efendi'nin *Teşrifat-ı Kadime*'si, naili Abdullah Paşa'nın *Defter-i Teşrifat* Koçi Bey'in risalesi, Sarı Mehmed Paşa'nın *Nasayihü'l-vüzera*'sı bu tür kanunnâmelerdi. Bu kanunnâmelerde ulemâ, kapıkulları, mukataalar ve timârlarla ilgili hükümler mevcuttu. Beşincisi ve bizim konumuz açısından da önemli olanı *liva kanunnâmeleri* idi. Bilindiği üzere, Osmanlılar bir yeri fethettikleri zaman, orada daha evvel yürürlükte olan kanunları tesbit ettirirler ve ufak tefek değişikliklerle onları kendi bünyelerine uydururlardı. Nitekim bu işi yaparken, bölgenin coğrafî ve askerî özelliklerine çok dikkat ederlerdi. Hazırlanan bu kanunnâmeleri daha sonra *Mufassal ve Evkâf* adı verilen defterlerin arasına kaydederlerdi. Genellikle kanunnâmeler defterlerin baş tarafında bulunurdu. Sultan o kanunnâmenin yürürlükte olduğunu göstermek için, kanunnâmenin başını *tuğrasıyla* süslerdi ve bu tür kanunnamelere *mamülün bih ve ya muteber kanunnâme* adı verilirdi. Liva kanunnâmeleri daha çok mirî ve timâr sisteminin uygulandığı topraklarda yürürlükte idi. Bu kanunnâmeler genel olarak reyanın durumu, vergiler, bacalar, askerî gruplar ve nüfusla ilgili hükümleri ihtiva ederdi. Osmanlı öncesinin birtakım kanunlarına da bu kanunnâmeler içinde bulmak mümkündü. Bu kanunnameler içinde, orada daha önce uygulanmış kanunlar aynen muhafaza edilmişti. *Akkoyunlu Uzun Hasan kanunnâmesi*, *Dulkadirli Alaüddeve Bey kanunnâmesi* ve *Memlük Kayıtbay kanunnâmesi* bu şekilde liva kanunnâmeleri içinde muhafaza edilmişti⁸. Yine Rumeli ve Macaristan kanunnâmeleri içinde Bizans ve Sırlar döneminden kalma hükümler, serpiştirilmişti.

Kanunname hazırlamanın temel amacı reyanın korunması idi. Zira devletin temelleri reaya üzerine oturtulmuştu. Dolayısıyla reyanın vereceği vergiler, askerî yükümlülükleri, kanunnâmelerin ana noktalarını oluşturmuştu. *Memleketin nizamına, İslam hukukuna ve*

8. Kanunnâmelerin Anadolu Selçuklu devletinin tarihi için önemi F. Köprülü tarafından yıllar önce ortaya konuldu' Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları, *Belleten*, VII/27, Ankara 1943, s.407.

Osmanlı kanunlarına aykırı olan hükümler tesbit edilir ve kanun olmaktan çıkarılırdı. Nitekim her Osmanlı padişahı tahta oturduğu zaman yaptığı ilk işlerden biri yürürlükte olan kanunları kontrol ettirmek ve hükmü geçenleri veya reayaya ağır gelen kanunları kaldırmaktı. Padişah, güvenilir bir kişiyi vilayetlere gönderir, şer'e ve Osmanlı kanunlarına aykırı hükümleri (*bid'at*) tesbit ettirdi. Kaldırılan kanunlar kitap haline getirilir ve herkese bildirilirdi. Nitekim metnini ileride aynen verdiğimiz 1518 tarihli Karaman vilayeti kanunnamesi⁹ bu tarzda bir kanunname idi. Mevlana Muhiddin (diğer adı *Vildan*) Karaman vilayetine gitmiş ve bid'atleri tesbit ederek Sultan'a sunmuş ve kaldırılmasını sağlamıştı. Kanunnâmeler hazırlanırken eski kanunlar, *kaziyye ve fehvalar* ve resmi belgeler dikkate alınırdı.

Karaman vilayet kanunnâmeleri de genel olarak Osmanlı kanunnâmeleri çerçevesinde hazırlandı. Kanunnâmelerde özellikle reaya vergileri ve askerî yükümlülükleri üzerinde duruldu. *Baclar* kanunnâmelerinde önemli bir konuyu oluşturdu. Zira vilayete giren ve çıkan eşya ve diğer mallardan ne kadar bac alınacağı kanunnâmelerde belirtildi. Reayadan alınacak *resm ve öşrler* ayrıntılı olarak kaydedildi. *Deştbanî, kapan, küvvare, ağnam, asiyab, otlak, kışlak, gerdek, arusane, tapu, çift, bennak ve caba keten, kendir ve asel* vergileri anlatıldı. Reyanın defterlere nasıl kaydedileceği, *çiftlikleri, çiftliklerin miktarı, başkalarına intikali, reaya ile sipahi arasındaki ilişkiler* önemli konular oldular. *Şemhane, boyahâne, bezirhâne, bozahâne gibi küçük sınai tesislerin nasıl işleyeceği ve bunlardan ne kadar verginin alınacağı* belirtilmişti. Yine ortakçı, çeltikçi, Turgud, Eskiil ve Bayburd taifeleri, yörükler, Atçeken (*esbkeşan*) kabilesi ve karaman zımmilerinin durumu Karaman vilayeti kanunnâmelerinde yazıldı. Suğlalar, suyun taksimi, avarız vergisi, ihtisab ve narh işleri kanunnâmenin belli başlı konuları arasındaydı. Daha önce de söylendiği gibi temel amaç, reayanın korunması, vergilerin düzenli olarak toplanması ve askerî yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamaktı.

I-1518 Tarihli Karaman Vilayeti Kanunnamesi

Hazret-i Hak, *-cellet azemetuhu ve ammet rahmetuhu ve bereketuhu-* mahza lütfundan ve ihsanından ben kuluna vakta ki Memalik, i Mahrusa-i Osmaniyye'nin saltanatını layık ve erzani görüp tac-

9. Bu kanunnâme İ.H. Konyalı tarafından da neşredildi. *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Ereğli'si Tarihi*, İstanbul 1970, s.282-285.

ı zıllillahi ile ser firaz etdi ber mucibi's-şükr vacib-i anhü vusülün nimeti edaen bli-şükrillahi inayet-i şahane edüp dürr-i hukümetinde ve kabza-i olmağçün müceddeden yazılmak emr eyleyüp *vilayet-i Karaman ki memalik-i mezkurenin mulhakatından ve muzafatındandır ahval-ı reayası muhtell olduğu ecluden ana dehi umena* gönderüp timarın ve evkafın ve emlakın yazıp defter emr eylediğinden sonra sem-i şerifime şöyle istima olundu ki vilaye-i mezburede şer-i nebeviyye ve kanun-ı Osmaniyye muhalif bid'atler olup anda olan reayaya envai taaddiler ve zulmler vaki olurmuş. Ol cihetden iftiharü'l-ulemai'l-kiram *mevlana Muhiddin -damet fazailühu-nun ki mevlana Vildan demekle meşhurdur* kemal-i emanetine ve diyanetine itimad edüp emreyledim ki ol vilayetin her yerine varıp teftiş ve tafahhus edüp ne yerde ki şer'e ve mevlana dahi emr-i şerifim mucebinca ol vilayete varıp teftiş edip ref ettiği bidai defter idüp gelüp Dergah-ı Muallam'a arz eyledi. Ben dahi kabul edüp mukarrer kıldım ve buyurdum ki,

Müşarünileyh mevlana ol vilayete bir kanunname yazup Memleket-i Osmaniyye'de cari olan kavanin-i külliye ve ref ettiği bidai ve mehayifi bi-temamiha derc oluna. Ve kanun-ı Defter-i Cedid'le defter oluna. Böyle yazıldı ki minbad ol kanunla amel oluna. Mezbur mevlana marifetiyle yazılan kanun *Defter-i Cedid kanunuyla* bile ketb olundu. Bunlardır ki mufassalen zikr olunur.

Her dönüme sekizer akca *resm-i mirabi alunurmuş* bid'at olmağın ref olundu minbad talep olunmaya. Ve kaza-i Konya'da ve nefsi Konya'da *resm-i tahunhane ve bezirhane mukataa olması ref olundu*. Bundan evvel Sultan Bayezid Han'dan ref'ine hükm-i şerif dahi varid olmuş ve kaza-i Konya'da nahiye-i Sahra'da bazı kuralar varmış kadimden *ortakçılar* olup rüsum-ı reaya vermezlerimiş. *Defter-i Sabık*'da tohumları zayi olduğu sebebden ortaklıkları ref olunup sülüs ve sülüsan kayd olunup rüsum-ı reaya ve avarız vermezlerimiş. Haliya vilayet-i mezbure müceddeden yazılup arz olundukda sülüs ve sülüsan kaydı ref olundu. Zemini vakf olan köyler öşrin vakfa verdiklerinden sonra baki *ber vech-i hums* verüp rüsum-ı reayayı dahi verüp avarız eda edeler deyü emr olundu. Ol ecluden ol karyeler tahtında mufassal beyan olunmuşdur.

Ve kaza-i mezburda *nefs-i Hatunsarayı* dahi *ber vech-i muna-safa vedrmesi ref olunup* anlar dahi öşrin vakta verdikten sonra baki *ber vech-i hums* uslub-ı mezbur üzere vereler. Ve kaza-ı Larend'e'de bazı kuralar ortakçılar varmış. Anların dahi tohumları zayi

olduğu sebebden vech-i meşruh üzere kayd olundu. Ve kaza-i Eregli'de Defter-i Atık'da *resm-i sabunhane* deyü binikiyüz akca resm kayd olunmuş. Amma sabunhane olmayup haneden haneye ikişer akca salarlarmış. Ol vilayet ahali tazallüm ettiği sebebden ref olundu. Ve kaza-ı mezburda zemini *vakf-ı Medine-i Münevvere* olan kuralardan *resm-i mirabi* deyü her çiftten onar akca ve Karaman kilesiyle ikişer kile galle alunurmuş. Ol takdirce vakfa zarar ve ziyan olduğu eçlden ref olundu minbad talep olunmaya. Ve liva-i İçel reayası kışın sahile inüp yazın yaylaklarına çıkarlarmış. Kadimden karonup *otlağı resmi* alınugelmiş yaylaklar ki Defter-i Kadim'de masturdur anlardan maadaki ki bazı *haymana* yurdu ve bazı aherin timarıdır anlardan ummal ve sipahi *resm-i otlak* deyü iki koyuna bir akca alurlarmış hilaf-ı kanun olmağın arz olunup et olundu. (Kanunname TT 63'den çıkarılmıştır).

II-1522 Tarihli Karaman Vilayeti Kanunnamesi

Kanunname-i Vilayet-i Karaman

Kaziyye-i bac maa deştbanı

Müslüman ve kafir taşradan kebe ve kebenek ve gön ve bunlar-na benzer nesne getirse satılsa kırs akçadan bir akca alına. Ve kumaş yükünde büber ve iplik ve çuka ve kemha ve keten ve penbe ve kalay ve kurşun ve bunlara benzer ne var ise yükünden iki akca alına. Ve turvanda yemişde yüküne bir akca alına. Bol olıcak iki üç yükünde bir akca alına. Ve çıra yükünden kırk akcada bir akca alına. Ve odun yükü ki kal'aya gire *kapu bekleyen için* yükde birer ağaç alına. Ve sair yüklerde Karaman'da *kapu resmi* deyü dört yüke bir akca alınurmuş minbad nesne alınmaya. Ve bazarda sığır satılsa sığır başına iki akca alına. Bir akca alandan ve bir akca satandan. Ve kapanda tartılarda kantarda iki akca alına. Bir akca alandan ve bir akca satandan. Ve taşradan koyun götürüp boğazlasa satsa ve bogazlamasa satsa iki koyuna bir akca alına. Yerlü kassab boğazlasa dört koyuna bir akca alına. Ve sığır boğazlanup satılsa bir sığıra bir akca alına. Karaman'da bir sığır boğazlansa dört akca *bac* alınurmuş. Yerlü kassab koyun boğazlasa satsa iki koyuna bir akca alınurmuş kanuna muhalif olduğu sebebden ol bid'at ref olundu. Zikr olunduğu gibi alalar.

Mülk satılsa bac yokdur. Yani bağ ve değirmen ve dükkan ve ev gibi ve köylerde her ne satılsa bac yokdur. Bir kişinin atı veya katırı veya öküzü ekine girse davar başına beş çomak ve beş akca

alına. inek girse dört çomak ve dört akca alına. Koyun girse iki koyuna bir çomak ve bir akca alına. Buzağı girse bir çomak ve bir akca alına. Kara canavarda canavar başına iki çomak ve iki akca alına. Amma evvel huccet edeler huccet etdiklerinden sonra eslemeyüp davalarına timar eylemeyecek olurlar ise ki tahıla ve terikeye ziyân etmiş ola bu vechle çomaklayup tehdid edeler. Ve hem ziyânı dahi ödedeler. Ta her kişi davasına timar edüp reayanın teresine ziyân olmaya.

Eğer köy mabeyninde veyahud köyler arasında veya davar suvadında ekilmiş galle olursa ki davar uğrağı ola ekine avlağı edeler.

Kaziyye fi rüsumi'r-reaya ve ahval-i işan

Bir çiftlik yer tasarruf eden raiyyete Bursa müddüyle yılda dört müdd tohum ekmek lazımdır. Ekmediği yılda elli akca vere. Amma Karaman müddüyle bir müdd ekse yirmibeş akca vere. Ve ala haza ve sair umuruna dahl olunmaz. Ve eger bir raiyyete afet yetişüp bi mecal olup çiftin bıraksa sipahisi ol yeri ahara verüp andan resm-i bennak alına *resm-i çift* talep olunmaya. Ve resm-i gerdek a'lası almış ve evsatı kırk ve ednası yirmi akca. Ve kurada ev yeri tapusu a'lası elli ve evsatı otuz ve ednası on akca. Ve supahiler cebrle raiyyetin kovsa gerü yerine gelücek resm-i tapu alınmaya. Bir raiyyet ki ihtiyarıyla damın ve yurdun terk edüp gitse sipahisininindir. Ve sipahi kendü hassa çiftliğinden gayrı raiyyet yerine dahl etmeye meger mevkuf ola.

Bir raiyyet fevt olup oğlu ve kızı kalsa çiftliği oğluna deger. Kızı hisse yoktur. Bir sipahinin yazılı raiyyeti çiftliğinin bazı aher sipahi yerinde vaki olsa resm-i çifti yazıldığı yerde verüp aher sipahiye hemen öşr ve salari verür. Meger çiftliğinden ziyade yer duta ki dönüm akcasın vere. Ve bazı reayanın babalarından düşmüş müşa çiftlikleri olsa bir karındaşı fevt oldukda hissese yine sair karındaşlarına intikal eder. Sipahi dahl eylemez. Ve reaya öşürlerin yakın bazara iledeler. Amma ortakçılara teklif olunmaya. Hemen köy anbarına koyalar. Raiyyet sipahiye köyde anbar yapıvere kadr-i hacetce.

Ve mirablığa ve gayre müteallik bazı bid'atler ref olmuş. Anların tafsii *Mevlana Vildan kanunnamesinde* vardır.

Bir sipahi kable'l-vakt raiyyetden resm alsa amma hasıl sonra gelen sipahiye müteveccih olsa sonrağı sipahi evvelki sipahiden ta-

lep edüp ala raiyyetden talep etmeye. Ve kadılar bade'l-azl şiçillatların gelen kadıya teslim edeler. Ve ortakcılar nısf hasılın beglige verdikleri sebepten avarızdan muaflardır. Evvela rüsum-ı örfiyye vaz olunan reaya Defter-i Atik mucebince dört kısım olup *çift ve mim çift ve bennak ve caba* kayd olunmuştur.

Çiftlik hususunda a'la ve evsat ve edna muteber olup bütün çiftlik a'la yedrden alütmüş dönüm ve evsat yerden seksen ve doksan dönüm ve edna yerden yüz ve yüzyirmi dönüm demişlerdir. Amma beyne'n-nas meşhur ve maruf olan çiftlik oldur ki bir çiftlik nadasına ve ekinine vefa ede ahali-i kuradan ekinciler dahi ana bir çiftlik derler. Mikdarda Bursa müddüyle on iki müddlük yerdir. Konya müddüyle sekiz müddlük olur. Bi'l-fil mamul olan kile ile altı müddlük yer olur.

Resm-i çift müslümanlardan ve kafirlerden bir çiftte otuzaltı akca ve *nim çiftte* on sekiz akcadır. Ve *resm-i bennak* on iki akca ve *resm-i caba* altı akcadır. *Bennak hiç yeri olmayana veya nim çiftten eksik yeri olana derler*. Caba mücerred olan fukara-i reayaya ve babasıyla olup müstakil kisb edene *müerred* derler. Müstakil kisbi olmayan mücerred derler Kat'iyyen resm alınmaz. Ve bu rüsum Mart evvelinde alınur. *Resm-i ağnam bi'l-fi'l timar tasarruf eden sipahilerden alınmaz*. Ve şol muaflardan ki *vacibü'r-riaye* olup men-i musarrah kayd olmuş ola ve eben an cedd verügelmeyeler gerü vermezler. Koyun Mayıs için tamam döllendükden sonra kuizusuyla buile satılup ikisine bir akca resm alına. *Resm-i asiya* bir yılda altmış akca ve altı ay yürüyenden otuz akca alına. Ve şyol kimesneler ki defterde sipahizade ve zaviyedar ve gayrı yazılmıştır anlar avarız vermezler. Bunlardan şol kimesneler resm-i çift vev gayrı eben an cedd verügelmiş olmaya gerü vermezler. Ve şunlar ki verügelmiş olalar resm-i çift verüp hemen avarız vedrmezler. Meger ki defterde men-i musarrah kayd olmuş ola. Resm-i otlak kadimden otlak için korunugelüp resm-i otlak alınugelmiş yerlerden sürüden bir koyun alınur.

Bir timara koyun gelüp kışlasa sürüden bir şişek *resm-i kışlak* alınır. Alcak sürüden altı akca alına. *Resm-i bezirhane* yılda yirmi-beş akca alına. Ve *haric reayadan* bir kimesne bir sipahinin timarında yer dutsa rüsumun ve öşrün ve *salarlığın* timar sahibine verir. Eger yeri az olsa iki dönümüne bir akca verir ve ol raiyyet eger defterde aher sipahiye çift yazılup raiyyet ise sipahisine hemen resm-i çift vere. *Kadimden öşr ve salari yer sahibine ve resm-i çift raiyyet sahibine kayd olunmuşdur*.

Ve reayayının üzerine kayd olunan çiftliklerinde kabil-i ziraat olup hasıl veren yerlerin sürmeyüp boz koyup varup aher yerinde ekerler ise sahib-i arz öşrin ve salarlığın aldıktan sonra sahib-i riayyet dahi bir öşr ala. Ve üç yıl mütevaliyen boz kalup sürülmeyen çiftlikleri raieyyete sürmek teklif etdikden sonra müsahele edüp sürmezse kadı marifetiyle ahere verüp öşrin ve rüsumun ala. Raiyyetin azadlu kulu sipahiye müteallikdir. *Amil* dahl etmez. Ve reayadan fevt olanların çiftlikleri ale's-seviyye oğullarına müteallikdir. Bazı defterde bennak yazılsa dahi zarar etmez. Ve sipahinin timarlarında mevkuf olan çiftlikler sonra mamul olsa gerü sipahilerine müteallikdir haric-i defterdür deyü *amil* dahl etmez. Ve şol riayyet ki aher yerde yazulu olmayup bir sipahi yerinde mütemekkin olsa rüsumun ol yer sipahisi alur defterde mastur degildir deyü niza olunmaz. (Başbakanlık Arşivi, TT 387'den çıkarıldı)

III-1575 Tarihli Karaman Vilayeti Eşkinici Kanunu

Defter oldur ki Karaman'da vaki olan mütekaid sipahiler ve sipahizadegan ve mülküne eşkinciler tahrir olunup sağır olanlarına on sekiz yaşına girince hizmet teklif olunmayup maadası on neferden biri güherçile karhanelerinde hizmet vaki oldukça be nevbet altı ay hizmet edüp resm-i çift ve bennak ve caba ve resm-i kovan ve adet-i ağnam ve avarız-ı divani teklif olunmaya ve alunmaya. Ziraat eyledikleri yerlerinin öşrin sahim-i arza vereler deyü ferman olunmağın bera muceb-i ferman-ı ali vech-i meşruh üzere tahrir olunup lakin bazı karyelerin ziyade olmağa bais. bazıları pir-i fani ve amel-mande olmağın üzerlerine *pir-i fani ve masum olanlarına mim işaret olunmuşdur*. Tahriren fi evahiri şehri Cemazielahir senne selase ve semanin ve tis'amine. (983) (Başbakanlık Arşivi, TT 968'den çıkarıldı).

IV-Kanunname-i Vilayet-i Karaman

Bacat ve resm-i kantar

Baclar hususiyyatı *liva-i Konya'da Köhne Defterler'de* mufasal yazılmışdır. Ve her cins tayin olunmuşdur. Yükle olandan ikişer akca alınur. Ve bazı muayyen ecnas taşradan gelüp satılsa kırk akcada bir akca alınur. Ve turvanda yemiş yüküne bir akca alınur. Vefretle olcak iki üç yüküne bir akca alınur. Çıra yükünden bir akca alınur. Odun yükü ki kal'aya gire kapu bekleyen yükde bir ağaç alurmuş. Ve sair ahmalden *Karaman'da* kapu resmi deyü dört yüke bir akca alınurmuş. Minbad nesne alınmaya deyü *Defter-i Atik ka-*

nunnamesinde masturdur kemakan men'i mukarrerdir. Hala şehire deve ile gelen piriñç yükünden iki akca *resm-i kantar* ve iki akca *bac* alınur. Ve incir ve üzüm ve leblebü dahi bunun gibidir. Ve bal ve yağ ve hınna ve penbe ve şekerden bal mumundan ve şir-i revgandan üç batmandan bir akca *resm-i kantar* alınur. Ve sabun dahi bunun gibidir. Ve bir merkeb yükü yünden bir akca alınur. Bir tahta arabasından bir aded tahta alınur. Şehirlerde mülk yani ev ve degirmen ve bağ ve dükkan satılsa *bac* alınmaz. Ve bazar olmayan köylerde her ne satılsa *bac* yokdur. Esir Satılsa iki akca bayiden ve iki akca müşteriden *bac* alınur. At ve katır ve bargir satılsa iki akca alandan ve iki akca satandan alınur. Ve merkeb ve sığır satılsa bir akca müşteriden ve bir akca bayiden alınur. Deve satılsa altı akca *bac* alınur. Koyun satılsa iki koyuna bir akca alınur. Taşradan koyun getirüp boğazlasa satsa ana dahi iki soyuna bir akca *bac* alınur. Amma yerlü kassab koyun boğazlayup satsa dört koyuna bir akca kanara *bac* alınur. Sığır boğazlanup satılsa bir akca *bac* alına bundan ziyade alınmak merfu ve memnudur.

Kanun-ı resm-i kapan-ı dakik

Deve ile bazara un gelse yüküne iki akca *resm-i kantar* ve iki akca deve ile bazara *bac* alınur. Ve at ve katır yükünden iki akca ve hımar ve merkeb yükünden bir buçuk akca *resm-i kantar* ve *bac* alınur.

Kanun-ı şemhane-i nefsi Konya

Bir vukiyye şem dört ve beş akcaya alına. Amel ve mübaşir on akcaya sata. Ziyadeye satmaya. Amma şemhaneden haric şem-i aselden mum dökmek ve satmak yasaktır. Cerimesi şemhane ameline müteallikdir. Bad-ı hevaya tabi değildir.

Kanun-ı ihtisab-ı şehri ve kaza-i Konya

Mütesib narh-ı marufdan noksan üzere satduğu ehl-i bazarı kadı marifetiyle *tazir-i bi'l-mal* edüp kanun-ı mukarrer üzere cerimesin alır. Ziyade nesne alamaz. Ve muhtesib me'kulat satan *ehl-i sukdan* her hafta *haftalık* deyü birkaç akcasın alır. Bakkal ve aşçı ve etmekçi ve kassab dahi rızasıyla muhtesibe *kesm* gibi ikişer akca vermiş. Fi'l-hakika bu vaz ehl-i suka naks üzere satmağa rıza ve icazettir. Ve bir tulum peynirden bidaten *resm* alup andan satdırır-mış. Kadı mahkemesine verilen narhı gözetmeyüp ve eksügin tutup cerime almağa mukayyed olmadığı ecluden bid'atler ref olunup ka-

dim kadim üzere olmak mukarrer kılındı. Narh görülmeyüp hak-ı sükut almak minbad caiz degildir.

Kanun-ı asesan-ı şehr-i Konya

Şehr-i Konya çarşularının mevaziinde gece ile pasbanlar oturu- gelüp beklemek kanun-ı kadimdir. Ol mevziler bunlardır ki *Atbazarı kapusunda* bir oturak ve *Haffafiye*'de bir oturak ve *Bazaristan* önünde asesbaşı bi-nefsihi bir oturak ve *İplik bazarı*'nda bir oturak ve *Saraçlar* da bir oturak ve *Bitbazarında* bir oturak ve *Gazzazlar*'da bir oturak ve bir dahi gezer pasban bu mahaller hıfz olunagelmışdir. Dükkandan dükkana muayyen olan resm verilegelmişdir. Amma Bazaristan dükkanlardan esas akca almaz. Bazaristancı alur.

Kanun-ı boyahane-i şehr-i Konya el-mahrusa

Boyahane hususunda ayan-ı şehrden cemm-i gafir şöyle takrir eylediler ki kadimül'eyyamdan haricden şehre gelen boyalı *boğası* tamğa alınmazdı. Ve dikilmiş kaftan gelse tamğa alınmazdı. Ve şehrin boyacıları eyü boya boyarlardı. Haliya olgelmişe muhalif ederler dediler. İmdi haricden gelen boğası *Bursa*'da bir defa tamğalandıysa tekrar bunda tamğalanmak caiz degildir. Ve tamğaya boyacının taallukı yokdur. Ve eger *Akşehir*'de boyandıysa ve tamğası yoğsa şöyle ki adet-i kadimden noksanı zahir ola kadı marife- tiyle ol husus ihtisaba müteallikdir. Meger ki boyahane de amil ola- na bu kalem ihtisabdan ifraz olunup amiline bile ilhat oluna. Ol takdir ce gözleye ve *Bursa* boyasıyla boyanmış elli akcadan ziyade kıymetlü *Borlu* boğası tamğalanmak olagelmeyüp kumaş makule- sindendir. Ve al ve za'firani ve *jengari* boyasıyla olan boğasıya tamğa olunagelmışdir. Ve uyak kara boyayla boyanan bez ve kafta- na dahl olunagelmemişdir deyü şehir halkı kadıya bi'l-ittifak takrir etmişler. İmdi *Bursa*'da boyanan boğası ve zikr olunan renk-amiz boğasılar tamğalanmak *Bursa*'da adet değilse bunda dahi tamğalan- maya. Ve kara boyayla boyanan bez ve kaftana dahl olunagelme- diyse kemakan dahl etdirilmeye. Bu husus vilayet kadısına müfev- vez kılındı. Müslümanlar üzerine ihdas-ı bid'ate rıza vermeyüp hilaf-ı kanun olan hadis bid'ati men ve def eyleye.

Kanun-ı resm-i deşbandır

Vilayet-i Karaman ale'l-umum sipahiye hasıl kayd olunmuş- dur. *Mir-i liva* dahl eylemez. *Vilayet-i Karaman*'da bir kişinin atı

veya katırı veya öküzü ekine girse davar başına beş çomak urup ve beş akca cerime alına. İnek girse dört çomak ve dört akca alına. Koyun girse ve buzağı girse her birine birer çomak ve birer akca alına. Küffarın *kara canavarı* girse canavar başına ikişer çomak ve ikişer akca alına. Amma mukaddema her kişiye nida ve tenbih edeler. Eslemeyüp davarını hıfz etmeyen kimseler ki gallata ve terikeye ziyan ve hasaret edüp içine davar girmiş ola kadı marifetiyle ziyanı tazmin etdirüp ve bu vechle *tazir-i bi'd-darb ve bi'l-mal* edeler ki her kişi davarını saklayup hem galle sahibine ve hem sipahinin *öşr ve salariyyesine* noksan müteveccih olmaya. Ve eger kasaba ve köy yanında veyahud aralarında ya davar suvadı kurbünde ve merası kurbünde ziraat olunmuş galle olursa ki davar uğragı ola ekin sahibine avlağı etdirmek teklif oluna. Şöyle ki ihmal ve taksirat kavli mesmu olmaya ve ziyanı tazmin ve sahip-i davar tazir olunmaya.

Kanun-ı resm-i gerdek ve arusane der vilayet-i Karaman umumen

Resm-i gerdek ve arusane alası bakire kızıdan altmış akcadır. Evsatü'l-halden kırk fakirü'l-halden yirmi akcadır. Cem-i *vilayet-i Karaman'da serbest* kayd olunan zeamet ve timarlardan maada nısfı sipahiye ve nısf-ı aheri *emirane* deyü mir-i livaya hasıl olunmuşdur.

Kanun-ı resm-i tapu der kura-yı vilayet-i Karaman

Umumen sipahiye hasıl kayd olunmuşdur. Mir-i liva asla dahl eylemez. Karyelerinde ev yeri tapusunun alası elli akcadır. Evsatı otuz akca ednası on akca ve sipahi cebriyle ve zulm ile raiyyeti kovsa yerine gelicek *resm-i tapu* alınmaya. Fe-emma bir raiyyet ki ihtiyarıyla damın ve yurdun terk edüp gitse sipahinin olur. Kime dilerse tapuya verir.

Kanun-ı resm-i bozahane der kasabat ve kura

Her bozahaneden resm yılda yirmibeş akça mukayyedir. Amma *İçel'e tabi Mud* kazasında bozahanelerin rüsumu ziyade ile Defter-i Atık'de mukayyed bulunmuş idi. Ol resm edasından halk teşekki ve tazallüm etmegın bir mikdar tahfif olunup nısfı mukarrer kılınmışdır. Her yerde müstakilen ana işaret olunmuşdur.

Kanun-ı rüsum-ı bac ve sair rüsum-ı şehri Larendeliva-i Konya

Bac-ı gallat her yirmi akcada bir akca alınur. Her hıml-ı tuzdan iki akca alınur. Kirpas penbe hımlından iki akca alınur. Hımlıdan ek-sük olup kıt'a ile satandan yirmi zirada bir akca alınur. Kaliçe hımlından iki akca hımlı bozup satandan kırk akcada bir akca alınur. İncir ve boğası hımlından ikişer alınur. Gön hımlından iki akca alınur. Ve illa ki hımlını bozup bey edeler kırk akcada bir akca alınur. Kul ve cariyeden ve deveden her re'sine sekiz akca alınur. At ve kaptırdan dörder akca alınur. *Sinek* ve desti ve kürek hımlından iki akca alınur. Koyun satılsa iki re'sine bir akca alınur. Bir tulum peynirden iki akca alınur.

Kaziyye-i ahval-i mirabiye-i Konya el-mahrusa

ber muceb-i ittifak-ı ehl-i vukuf ve defter-i *mevlana Hacı Ali kadı-i Konya*

Konya'da mirabiye hususunda kanun-ı kadim budur ki bir dönüm bağdan otuz akca alınur. Ve iki akca şakirdana alınur. Ve bağlar suvarıldığı vakt her içtikçe? dönümüne sekizer akca verilür. Ve şakird bile suvarılsa iki akca dahi şakirde verilür. Ve yer suvarılıp gönen ola yani ziraat olmayan hali yer suvarıla dönümüne dörder akca alınur. Ve dönüm dahi dört evlekdir. Ve gök tahıl suvarılsa anun dahi dönümüne dörder akca alınur. Ve suvarılan yerden *bir baş öşr* alınur. Şehir sınırundan ve bir baş öşr dahi vakfa vakf sahibi alır. Mülke mülk sahibi alır. Ve bazı yerler *serbest* kayd olunmağın nesne alınmaz. *Hazret-i Şeyh Sadreddin Konevi ve Mevlana Celaleddin sahibü'l-mesnevi* gibi. Ve serbestlik kaydı olan aher kimesneler gibi. Ve bağdan bozulmuş yerler ekilse öşr alınur. Mukataa alınmaz. Ve bostanın eyüsünden her *evlege* onbeş akca alınur. İki yanında değilse ve kim bostanından mahsul-i kıymete göre alınur. Ve bostan bozulmadan görülmek kanun-ı kadimdir. Şimdi te'hir ederler. Bostan bozulduktan sonra halkı tazyik ederler. Yerlerin ölçüp eyü bostan resmün alurlar. Müslümanlara zulmdur. Mübaşirleri men eylemek lazımdır. Ve mirab resmine zaim ve amil ve şakird olanlar ekin ekmek ve bostan dikmek memnudur. Ve bazı dolablar ki kendü suyuyla ol yeri suvara sebzevatından öşr alınmayup üzümünden ve yemişinden öşr alınur. Ve nefsi-i şehir içinde olan bağçelerden ve bostanlardan öşr alınmamak kanun-ı kadimdir. Taleb olunmaya. Ve *havalı-i Karaaslan'da ve Aymenos'da ve Abdürreşid'de ve Hasan gölü ve Kovanağzı'nda ve Çumrak nam mev-*

zilerde bostan ekilegelmemiştir deyü Mevlana Şuca bin Süleyman el-maruf be-Kartal nam Konya kadısı hams ve ısrin ve tis'amie tarihiyle muvarrah Konya ahalişi eline hüccet vermiştir.

Su taksiminin kanun-ı mutadı budur ki zikr olunur

Kavak- değirmeni önünde su iki kısım olup nısfı Gedegilas ırmağına gider. Ve Delüklütaş'a gelicek dört vukiyye. Andan Ortaırmağ'a verilür. Ve suyun nısf-ı aheri Meram'a gidüp andan Kaya-yaruğı'na gelicek dört vukiyye su şehir nehrine verilür. Ve andan aher Almas değirmenine gelince olgeldüğüne göre ashab-ı hukuk hisselerin aldıktan sonra zikr olunan değirmenden çıkan su anda taksin için vaz olunan taş üzerinde sülüsü çaya ve sülüsünü Karaüyük-ırmağına tayin olunur. Ve Karagöz-değirmeninden çıkan sunun sülüsü çaya ve sülüsünü şehir nehrine tayin olur. zikr olunan çayın suyu andan Aşağa Selikât ve Sahra'ya mukteza-yı ahval üzere intifa olunagelmıştır deyü sabıkda zikr olunan kadı-i mumailiyh unvanıyla sene hams ve ısrin ve tis'amie tarihiyle muvarrah hüccet-i alemiyye ve emr-i hümayun Konya ahalisinin elinde mevcuttur. Meram'dan Yukaru-değirmenderesi'nde Hatun-yokuşu demekle maruf mevziden yukarı olan bağlar için kadimül'eyyamdan miraba her nesnede yüzyirmi akca verilügelüp ve bağlarının öşrü alınugeldiği mutemedün aleyh kimesnelerin takriri ve şehadetiyle malum oldu. Miraba müteallik ahval budur ki ale'-icmal müzekkerü'l-hal olmak için Defter-i Cedid dibaçesine kayd olundu.

Kanun-ı taksim-i ab-ı Karahisar-ı Develü der liva-i Niğde

Liva-i Niğde'ye tabi Develü-karahisar'ının suyu Mevlana Vildan tevzii muktezasınca Defter-i Atık'de nefsi Karahisar mahallatının tahtına bu ibaretle merkumdur ki zikr olunur: Mezkur su bi gece karye-i Kara Musa'ya ve bir gece karye-i Bağluca-bayat'a ve bir gece karye-i Karaöküz'e ve bir gece karye-i Hacular'a akar ki dört gece olur ve bu gecelerin üç günü şehirde olan muafinin ve sipahilerin ki kadimden hissesi olan yerlerine ve haliya yerleri her kimde ise anlara aka. Ve bir günü Atıköşk medresesi vakfı karye-i Armudsun'a aka. Ve ala-haza'l-kıyas ve eyyam-ı sayfda bazı karyeler suvarmak mümkün olmazsa bazı yerlere ki suvarmak mümkün nevmevsimdir deyü mani olmayalar.

Kanun-ı esami-i reaya

ki defterde bazı ehl-i garaz mükerrer kayd etmişler ola ve gaflet olunmuş ola. *Taife-i sipah ve zümre-i reayadan* bazı kimesneler ki vilayet tahriri esnasında mahall-i teftişe gelüp efrad-ı reaya anların takriri ve vukufuyla yazılırdı. Bunlar bazı reayayı ki haricde müteamekkinlerdir babalarının *Defter-i Atık*'de isimleri bulunmağla haricde olan oğulları gerü kadimi raiyyet oldukları itibarla karyesine yazdırup hariçde temekkünü izhar etmemek zann olundu. Ol raiyyet mütemekkin olduğu mezraa ve karye bir nice zamandan sonra ki ol vilayet tahriri için anda varıldı ve yazılmasına şüru olundu mütemekkin olduğu karyenin halkı mezkur haric olan raiyyet kendülere takvit ve yardım olmak için yazdırdıklarında ne mahalden geldiği malumları olmadığı cihetden yahud kasdla ketm etdikleri sebebden beyan eylememeğe binaen gıyba ittıla makdur-ı beşer olmamak kusuru erbab-ı insafa zahir ve vazıh olduğu özrü makbul buyrulmak recasından sonra ol ism gaflet vechiyle mükerrer yazılmak vaki olduysa kadimden her kimin raiyyeti ise kema kan ana raiyyetdir. Temekkününe itibar olunmaya. Bu tarih üzere her mükerrer isimin hali tashih oluna. Ve hakimü'l-vakt olanlar raiyyetleri tekrara haklatmayup rencide etdirmeyeler. Bir raiyyet iki sipahiye resm vermez. Kıdem itibar olunur. Tekrar makbul olmaz.

Kanun-ı rüsum-ı çift ve bennak ve caba der elviye-i vilayet-i Karaman

Liva-i Konya ve Akşehir ve Beyşehir ve İçel ve Aksaray ve Niğde cuz *liva-i Kayseriyye* livasından gayrı vilayet-i Karaman reayasının müselmanlarından ve zımmilerinden bir çifte otuzaltı akca ve nim çifte onsekiz akça resm alınur. Ve *resm-i bennak* oniki akca ve *resm-i caba* altı akca alınur. *Bennak hiç yeri olmayan veya nim çift-den eksük yeri olan evlüye derler. Ve caba mücerred olan balığ kimesneye derler ki babası yanında kisbe ve kara kadir ola.* Babası yanında olup kisbe ve kara kadir olmayan acizden resm alınmaz. Ve bu rüsum *Mart* evvelinde alınur.

Kanun-ı ziraat-ı çiftlik reaya ber tapu Defter-i Atık-i Sultani

Bir çiftlik yer tasarruf eden raiyyete Burusa müddüyle dört müdd tohum ekmeğe lazımdır. Ekmediği yılda elli akca vere. Amma bir Karaman müddüyle ekse yirmibeş akca vere. Ve ala hazel'-kıyas *çiftbozan* ismi ki itlak olunur budur. Ve eger bir raiyyete afet yetişüp bi-mecal olsa çiftin bıraksa veya sipahisi marifetiyle kendü

ihtiyarıyla çiftliğinden feragat eylese ve aher kişiye sipahi ol yerü verüp alan kimesne resm-i çift veya nim çift edasına kabul ve iltizam eylese feragat eden kimesneye *sen Defter'de çift ve nim çifte mukayyedsin senden resm talep ederim* deyü teklif edüp almaya. Fariğ olandan resm-i bennak ala.

Defter-i Cedid'e bu tafsil bi-aynihi yazılmasın. *Hazret-i Rüstem Paşa ve Ali Paşa ve Pertev Paşa ve Ferhad Paşa* emr etdiler fi gur-re-i Zilhicce sene 967 harrere Mehmed et-tuğrai

Kanun-ı mikdar-ı arz-i çiftlik ber mucceb-i Defter-i Atık

Çiftlik hususunda a'la evsat ve edna itibarınca bütün çiftlik a'la yerden altmış dönüm ve evsat yerden seksen ve doksana dönüm ve edna yerden yüzyirmi dönüm yerdir demişler. Lakin beyne'n-nas meşhur ve mütearif olan çiftlik oldur ki bir çift nadasına ve ekinine her senede vefa ede ekinciler dahi ana bir çiftlik yer derler. Mikdarca *Bursa müddüyle* oniki müddlük yerdir. *Konya müddüyle* bi'l-fil mamul olan *kile* itibarınca altı müddlük yer olur.

Kanun-ı intikal-i çiftlik bade ez vefat-ı raiyyet be-verese-i müteveffa

Bir raiyyet fevt olup oğlu ve kızı kalsa çiftliği oğluna deger. Kızına hisse yokdur. Ve eger oğlu kalmayup hemen kızı kalsa sabıkda kıza vermeyüp sipahi ahere tapu ile verir imiş. Haliya padişahımız emr ile tasarrufuna kadir ve talip olsa sipahi tapu ile kıza vermek ve kıza verilmek takdim olunmak buyurulmuşdur. Meger ki kadir ve talip olmaya ol vakt ahere vere. Ve sipahi kendü *hassa çiftliğinden* gayrı raiyyet yerine dahl etmeye. Meger ki mevkuf kala. Bazı reayanın babalarından düşmüş *muşa çiftlikleri* olsa bir karındaşı fevt oldukda hissesi yine sair karındaşlarına intikal eder. Sipahi dahl eylemez. Amma babalarından intikal etmeyüp müşterek aldılar ise ol vefat eden karındaşının hissesin sipahi tapu ile karındaşına vere.

Resm-i çift raiyyet yazulduğı yere verir. Bir sipahinin yazılı raiyyeti çiftliğinin bazısı aher sipahi yerinde vaki olsa resm-i çift yazulduğı yer sipahisine verüp aher sipahiye hemen *öşr ve salari* verir. Meger ki çiftlikden ziyade yer duta ki dönüm akcasın vere. Amma bir sipahinin raiyyeti veyahud *Atçeken taifesi veya yörük ve sipahi ve sipahizade ki üzerinde resm-i çift* mukayyed olan yerleri sipahisinden tapu ile alup tasarruf eyleye. Ol vakt muhalefet etme-

yüp sair reaya verdüğü resm-i çift sipahi verür. Aher kişinin raiyyeti olmak ve Atçeken ve yörüklük ve sipahilik ve sipahizadelik ol hususda mani olmaz. Resm sipahinin mukayyedir verilmek lazımdır.

Babası yeri kıza verilmek hususunda emr-i şerif bu vechle sadır olmuştur. Ve dünü gayrı vakidir. Kıza babası yeri vermek babında emr-i şerif budur ki bir kimesne vefat edüp evvela dünürü ve karındaşı kalsa yerlerin ve çayırların sipahi kime dilerse vermek kanun idi. Kıza yer ve çayır verilmez idi. Atalarının ol yere ve çayıra *akca ve emegi harc* olmağla kızlar babalarının harc etdüğü maldan mahrum olmak lazım geldüğü paye-i serir-i a'laya arz olundukda mezid-i merhamet-i hüsvani mecbur edüp sene 975 Zilkadesi'nin guresinden kızları tapu ile talibeleriken ahire verilmek men olunmuştur. *Babalarının baltasıyla açup akca ve emek sarf olunan yerler ve çayırlar bi-garaz müslümanlar takdir etdüğü tapu ile kıza verilmek buyruldu..*

Ve karındaşlarından birisi vefat etse hissesi sair mevcut karındaşlara intikal etmez. Tapuya müstehak olur. Zira *küllü mü'minin ihvetün* kazıyye-i mukarreredir bi-garaz müslümanlar mühlul hisse için resm-i tapu ne takdir ederse ata bir karındaşları ol mikdar tapuyu sipahiye verip kendüler alalar. Ve illa sipahi kime dilerse tapuya verir. Kanun-ı mukarrer budur.

Kanun-ı ahval-ı bazı müteferrika müteallik bereaya maa sipahi

Reaya öşr ve salariyyelerin akreb bazara iletmek kanun-ı kadimdir. *Ve bazardan murad galle satılır bazardır* ki anda kalil ve kesir galle satılmak caiz ola. Amma ortakçılara bu teklif olunmaya. Hemen köy anbarına koyalar ve raiyyet sipahisine köyde anbar payı vermek kadr-ı hacetce kanun-ı kadimdir. Bir sipahi kable'l-vakt raiyyetden hukuk ve rüsum alsa amma hasıl sonra gelen sipahiye müteveccih olup evvelki sipahi zulm ve cebr ile alsa ve raiyyet dahi kadıya müracaat edüp kadı men'e ve def'e kadir olmasa tekrar raiyyetden yeni sipahi talep etmeye. Amma fuzuli raiyyet verseler ve kadıya raiyyet müracaat etmeseler yeni sipahi tahviline düşen mahsülünü raiyyet verüp evvelki sipahiye verdüklerin talep eyleyeler. Ve kable'l-vakt kadı evvelki sipahiye hükm eylediyse azle müstehak ola.

Kanun-ı ortakçıyan

Ortakçular hasılların beyliğe verdikleri için avarızdan muaf olagelmışlerdir. Hala Defter-i Cedid'de bazı ortakçılar emr-i şerif ile mensuh olmuşlardır. Anlardan cem-i rüsum-ı reaya ve avarız alınur. *Mensuh olmayanlar kemakan avarızdan muaflardır.*

Kanun-ı resm-i ağnam ve resm-i asiyab

Bi'l-fil timar tasarruf eden sipahilerden ki asıl sipahi veya kadimi kapukulu olanlardan *resm-i ganem* alınmaz. Amma eger raiyyet veya *Akçeken* iken timara ve bölüğe bir tarikle duhul etmiş olanlar kemakan timarlarına mutasarrıf olup resm-i ganem vesair rüsum eda eylemek buyurulmasın. Muhalefet olunmaya ve etdirilmeye. Ve muaflardan resm-i ganem alınmak ve zaviyedarlardan resm-i ganem alınmak buyurulmuştur. Amma şol sipahizadeler ki haliya anlar *müsellem taifesi* gibi eşkünciye kayd olunmuşlardır anlardan resm-i ganem alınmaz afv olunmuştur. Ve her birinin ellerinde olan tezkirelerinde ve beratlarında mukayyedir. Ve Defter-i Cedid'de resm-i ganem alınmamak musarrah ve mukayyed olan muaflardan alınmaz. Bakilerinden alınur. Mücerred muaflık kaydı kifayet eylemez. Koyun Mayıs içinde tamam döllendükden sonra kuzusuyla bile sayılıp ikisine bir akca alınur. Ve üçyüz koyun bir sürü itibar olunur. Beş akca *resm-i ağıl* alınmak dahi kanundur.

Resm-i asiyab bila-mani bir yıl tamam yürümeğe kabil ola degirmenden altmış akca ve altı ay yürümesine kabil olandan otuz akca alınur. Ve sel suyuyla yürüyen degirmen kaç ay yürürse ayda beşer akca alınmak kanundur.

Kanun-ı sipahizade ve zaviyedar ve muaf ve imam ve müezzin ve reaya-i bi-resm

Şol kimesne ki Defter-i Cedid'e sipahizade ve zaviyedar ve *muaf* kayd olunmuşlardır anlardan *resm-i çift ve bennak ve caba ve avarız* alınmaz. Ve defterde raiyyet oğlu bi-resm düşecek ve sarahaten resm verilmemeğe işaret olmayacak *muaf ani'r-resm* degildir. Kemakan sipahi resm ala ve muaf ve zaviyedar ki babaları Defter-i Atık'de resmlü olup veregelmiş ola Defter-i Cedid'de resm mukayyed değildir demeye Defter'de resm verilmek musarrah ola. Ve defterde bila-resm imam ve müezzin kayd olunanlar dahi madam ki imamete ve müezzinlik hizmetinde olalar reaya-yı mezkurı riayet edüp imam ve müezzin ve kethüdalarından avarız almazlar. Amma

imametden ve müezzinlik ve kethüdalıktan mazul ve farig olduklarından sonra sair reaya hükmünde olurlar. Ve şol kimesne ki Defter'de *maa'r-resm* mukayyed ola. Amma sonra imam ve müezzin ve kethüda nasb oluna resm-i raiyyet verir. Hemen avarız vermez. Anun avarız ayerine mansub olduğu mazuldan alınur. Ve haric reayadan bir kimesne aherin raiyyeti olsun Atçeken olsun sipahi ve sipahizade olsun muaf ve müsellemler olsun bir sipahinin timarında resmlü yer duta rüsum-ı çift ve öşr ve salariyyesin timar sahibine verir. Eger yeri az olup çifte ve nim çifte vefa etmezse asl raiyyet ve *haric reaya* iki dönüm yere bir akca sipahiye verir. Kema sebk amma firar an resm çift ve nim çift ve resm-i dönüm kayd olunmamıştır hemen *haric raiyyet* ol mezraada ziraatından öşr ve salariyye ve *iki baş mukayyed ise hums verir* resm-i dönüm ve resm-i çift vermez. Zira ki kimse ziraate rağbet etmeyüp mezraa hali ve muattal kalur ve reyanın üzerine kayd olunan çiftlikleri kabil-i ziraat olup hasıl veren yerlerden sürmeyüp ve boz koyup varup aher sipahi veya vakf veya mülk arzında ekerse ve ziraat ederse sahib-i arz öşr ve salariyyesin aldıktan sonra sahib-i raiyyet dahi bir öşr ala. Ve üç yıl mütevaliyen boz kalup sürülmeyen çiftlikleri reayaya sürülmek teklif etdikden sonra musahele edüp sünmezse kadı marifetiyle ahere verüp öşrün ve rüsumun sipahi ala.

Raiyyetin azadlu kulu sipahiye müteallıktır. Amil-i mevkufat ve *haymanacı* dahl eylemez. Rüsum-ı raiyyeti sipahi alır. Meger ki tahrir-i cedidde ahere veya haymanaya raiyyet kayd olunmuş ola. Ve reayadan fevt olanların çiftlikleri ale's-seviyye oğullarına müteallıktır ve sipahiler timarlarında mevkuf ve muattal kalan çiftlikler gerü sürülüp mamül olsa gerü sipahilerine müteallıktır haric-i defterdir deyü mevkufcu amili dahl edemez ve şol raiyyet ki aher yerde yazılı olmayup bir sipahinin toprağında mütemekkin ola rüsumunu ol yer sipahisi alır defterde mastur değildir deyü *mevkufcu amili* niza ve dahl edemez. ki raiyyetoğlu veya karındaşı ve akrabasından olup ve ketmetdirüp yazdırmış ola veya suhule metruk ve gayri mektub kalmış ola bunlardan sipahi resm-i raiyyet vesair hukuk-ı şer'iyye ve örfiyye alır bila-hilaf.

Kanun-ı resm-i otlak ve kışlak der Karaman

Kadimden otlığıçün korunugelüp *resm-i otlak* alınugelmiş yerlerden sürüden sürüye bir orta koyun alınur. Ve bir timar arazisine koyun gelüp kışlasa sürüden bir şişek *resm-i kışlak* alınur. Alçak sürüden altı akca alına. Sipahinin beratında veya defterde üzerine

mukayyed degildir deyü muhalefet olunmaya. Zira ki mukarrer hasıl degildir ki ol karyeye kayd oluna. Gahi ber sebilü'l-ittifak vaki olur nesnedir *ve'n-nadiru le-hükme lehu*

Vilayet-i Karaman'da umumen *resm-i ganem* tamamen sipahiye kayd olunmuşdur. Mir-i livanın *bi-vechi mine'l-vücu* resm-i ganeme kendü haslarından gayrı yere eger serbestdir asla alakası yoktur cümle sipahinindir. Ve bir sipahinin raiyyeti yazulduğu yerde mütemekkin olmayup haric karye ve kabiledede veya haric livada dahi sakin olsa tamam resm-i ganem ve öşrden maada rüsum-ı reayayı kendü sipahisine verür. Toprağında sakinsin deyü *toprak sipahisi* dahl eylemez. Ederse hakimü'l-vakt olanlar def ve men edeler.

Kanun-ı ceraim-i Cinayat

Defter-i Atık vilayet-i Karaman'da *ceraim-i cinayat* kanunnamesi merkum olunmağın Defter-i Cedid'e dahi yazılmadı. Hacet oldukda Divan-ı Hümayun'da istimal olunan kanunnameye müracaat oluna. Ve li-haza tafsil olunmadı. Lazım degil iken sehven yazılmışdır.

Kanun-ı öşr-i asel ve resm-i küvvare der vilayet-i Karaman

Vilayet-i Karaman'da asel kovanında şer-i şerif muktezası üzere kayd olunmuşdur. Amma müddet-i medideden berü reaya sipahisine her kovana ikişer akca resm-i *küvvare* deyü veregelüp *öşr* alınmak mutadları olmaduğına binaen rızaları üzere resm alınmak dahi tecviz olundu. Lakin reayanın bazısı küvvarelerini olduğu mahallenden aher sınura veya yaylaka iledüp anda *oğul* hasıl etmeğın resm alınduğu takdirce bir akçasın sahib raiyyet ve bir akçasın kovan hasıl olduğu arz sipahisin alageldüğü üzere mukarrer kılındı. *Havass-ı hümayun ve havass-ı umerai elviye ve zuema ve sipahiyan ve mustahfizan-ı kıl'a ve evkaf ve emlak ve ashabi tasarruf* eyledüğü kura ve mezari ve yaylakatda bu kanun mukarrerdir. Minval-ı meşruh üzere amel oluna.

Keten ve kendirden öşr alınup salariyye alınmadığı kaziiyedir ve keزالik penbe ve haşhaş

Vilayet-i Beyşehir ve Seydişehir livasında keten ekilür yerler vardır. Gallat üslubunca hem öşr ve hem salariyye talep olunmaz ketenden fakat öşr alınur. Öşr ve salariyye gendüm ve şair ve mahlut ve çavdan ve alef cinsine mahsusdur. Keten anlara kıyas olun-

maya. Ve kendir dahi keten gibidir. Ve penbeden dahi ve haşhaşdan dahi fakat öşr alınur. Salariyye alınmak mutad degildir alınmaya.

Kaziyye-i merfu-şoden-i munasafa-i ortakçıyan der kaza-i Seydişehir

Vilayet-i Beyşehir livasına tabi Seydişehir kazasında *Göküyük ve Suberde* nam karyeler ki her biri kırküçer binden ziyade ile Defter-i Atîk'de *ortakçı* kayd olunup her bir raiyyet bir miktar-ı muayyen tohum ekme takdir kılındıktan sonra mahsul-ı miri ve raiyyet beyninde munasafa olunmak mahud iken reaya ihmal ve tasir edüp kadr-i muayyen tohumun rub'unu dahi ekmeüp ve mahsulü dahi kendü reyleriyle sülüs ve sülüsân üzere vermegin karyenin mahsulü tamam tedenni etdiginden gayri resm-i ganem ve çift ve sair rüsum dahi vermezlermiş. *Ortakçılıkları ref olunup* kemakan rüsum ve avarız verüp mahsul-ı galledan suğla olmadığı yıl öşr ve salariyye ve suğla olıcak munasafa verilmek enfa olduğu der-i devlete arz olunup makbul buyrulmağın munbad vech-i meşruh üzere olması Defter-i Cedid'e kayd olundu.

Tayin-i si'r ve narh-ı galledan der vilayet-i karaman umumen

Defatir-i kadime ki ilmü'l-ulema ve ekrem ashabü'l-a'li mevlana Şemseddin Ahmed el-maruf be-ibn-i Kemal paşa-sakallahu bizulâli'r-rahmeti serahu ve ceale makame'r-ridvani ve mename'l-gufrani madcaetehu ve mesvah- tahrir etdikden sonra Defterhane-i Hümayun-ı sultani *emin Bayezid* bazı mevaziin emr-i sultaniyle tasih edüp bu Defter-i Cedid tastir olununca mamülün bih olan *Bayezid-i mumaileyh* terkim ettiği defterdir anun dibaçesinde bu vechle menkuldur ki mevlana-yı müşarünileyh *-emreteallahu ala aktar-ı türbetihi katarati emtari'r-rahmeti-* cem-i vilayet-i Karaman'ı defter etdikde galledan nısf buğday ve nısf arpa itibar edüp biri biri üzerine mamülün bih olan Konya kilesiyle kilesi beşer akca ve İçel kilesi yedişer akca üzere narh bağlamışdır gerü mukarrer deyü kayd eylemiş haliya tahrir-i cedid mevsiminde vilayet kadıları taht-ı kazaların kasabat ve kurada müstamel kilelerini Konya'da mamül olan keylle tatbik edüp ve her bir vilayetde galledan zaman-ı zer'i ve eyyam-ı hasadı cümle galledan der anbar olup her mevsimin ruhas ve azizü'l-vücut olduğu zamanları ahali-i vilayetle ve ehl-i vukufu müşavere etdikden sonra vilayet-i Karaman'da *İçel*'den maada Konya kilesi ki *mevlana Hacı Ali el-kadı* bi-Konya hucceti mucibince

keyl-i İstanbuliden bir şinik ziyadedir buğday yedişen akca ve şair kemakan beşer akca olmak üzere derece-i itidale akrebdir. Ve liva-i İçel'de ki anun mezruat-ı gallatı ziyade vefretle mevsuf degildir buğday kilesi mekil-i Konya onar akcaya ve şair kilesi sekizer akca narh tayin olunmak üzere vilayet kadıları ferden imzasıyla hucet ve defter edüp bu canibe teslim etdiler. Ol hucec ve defterler kudat tevcihi üzere asıtane-i saadete ve saltanat-ı aşiyana arz olundukda şairin narhı yedi akca olmak zümre-i asakir-i mansure vilayet sipahilerine eshel ve inayet recasına muhalldir deyü *arz-ı ben-degi birle* bu fakir cür'et etdikde kudat tevcihi mukarrer buyurulup minval-ı arz üzere tevzia emr varid olmağın imtisal ve inkiyad lazımlı oldu ve şerh olunduğu tarikiyle mukarrer kılındı.

Kanun-ı sipahizadegan-ı eşkünci ki hilaya emr-i sultani muccebince be-nevbet sefere eşmek ferman olundu der tamam-ı vilayet-i Karaman elmahmiyye

Vilayet-i Karaman mukaddema tahrir olundukda her karyede reayayla mahlut mütemekkin sipahi kadıyla kimseler yazılmış imiş ve üzerlerine çift ve nim çift ve bennak ve caba işaret bulunmuş. Lakin bazı yerlerde belki ekserisinde zikr olunan rüsum karyenin cümlesinde dahil olmayup paric kalmış. Bu vechle kayd olunduğu ecluden daima sipahi timar ve resmle mukayyed olan sipahizadeler beyinde niza ve husumet hali olmaz imiş. Ve bu taifei üç dört bine karib efrad ve eşhas olduğu için raiyyet yazılması *hilaf-ı nizam-ı bilad ve mugayir-i Defter-i Kadim olup* bu taifenin ahvali astane-i saadet aşiyana arz olundukda hizmete kadir olanların üçer ve dörder neferine resm-i çift ve bennak ve caba ve rüsum-ı reaya ve resm-i ganemden ve avarız-ı divaniyye ve tekalif-i örfiyyeden *min külli'l-vücuuh* muaf ve müsellemler olmak şartıyla be-nevbet her sefere yarar eşküncüler bi-nefsihi eşmek emri varid olup bu taife-i mezku-re dahi bu emri hüsn-i iradetleriyle kabul etdikleri ecluden ellerine tezkire verilüp ekseri berat alup hizmete mubaşeret etdiler. Ve bunların yararlarına timar verilmek dahi emr olunmuşdur. Ve tecviz buyrulmuşdur. Öyle olsa zikr olunan sipahizadelerin ellerine vilayet tezkirelerinin sureti mustakil defter olunup ve Defter-i Mufassal-ı vilayet'de dahi her karyede işaret olunmuşdur. Eger ittifak-i sehvele terk olunmuş bulunursa kalem-i nasihden hataya haml oluna ki mümkün oldukça tatbik ve mukabelesine vüs'at-i beşeriyye olan makdur-ı bezl kılınmışdır. *Ve'l-insanü la-yehlu ani'l-hataü ve'n-nisyan:*

Ve sefer-i sultani olmadığı sene sipahizadelere sefer teklif olunmaz. Sair sipahilere ne vechle istihdam caiz buyurulursa bunlara dahi emr oluna. Ve zikr olunan sipahizadelerin evladı ki hin-i tahrirde defterden haric kalmış ola veyahud minbad defterde mukayyed olanlardan vücuda gele anların dahi nesli sipahizade hükmünde dahillerdir. Ve bunların karındaşları ve akrebi akrabaları ki aher kimselere Defter-i Padişahi'de raiyyet kayd olunmuş olmayalar. Anlar dahi sipahizadeden madudlardır. Bunların efradına naks gelse ol haric-i defter olan evlad ve ihvan ve akarib-i karibeden tek mil oluna . *Haymanaci ve mevkufatçı* dahl eylemeye. Ve bu taifeden sefer-i sultaniye hizmetin edasına ihmal ve taksirleri olup eşkincilerini göndermedikleri senede cümle muaf buyurulduğu mahsulleri mevkuf tarikiyle zabt oluna. Ve ol senede avarız-ı divani dahi vaki olduysa avarız verenleri bile alına ta ki *hıdemat-i din u devlet ve nizam-ı memleket* bu zabıta ile ber karar olup musahele ve ihmal tecviz olunmaya. Bu şerh tamamen eşküncü sipahizadelerin defterleri dibâçesine nakl olunmuştur.

Kanun-ı timar-ı serbest

Vilayet-i karaman'da vaki olan havass-ı hümayun ve havass-ı şehzade ve havass-ı umera-ı elviye ve zeametler ve Dergah-ı Ali huddamının timarları ve kıl'a dizdarlarının timarları ve emir-i alemelerin ve beylerbeyilerin emr ile tayin olunan altmışbeş nefer çavuşları timarı serbestdir. *Nısf-ı bad-ı hevasına mir-i liva dahl eylemez.* Baki timarınların nısf-ı bad-ı heva ve resm-i arusiyyesine mir-i liva müşterekdir. Fe emma bu zikr olunan havass ve zeametler ve serbest timarlar muayyen olup hin-i tahrirde bad-ı hevaları tamamen yazılıp nısf kayd olunmamıştır. Bu timarların birisi *serbestlik* üzere tasarruf olunurken bozulup timara verülürse serbestliği bozulmaz. Zira ki tamamlık üzere deftere kayd olunup hasılı tamamen mahsub kılınmıştır. Eger ber vech-i timar dahi verülürse bad-ı heva ve resm-i arusiyyeye tamamen mutasarrıf olur. Ve eger timar-ı gayr-ı serbestden biri hass-ı hümayun ve hass-ı liva ve zeamet ve gayrıya ilhak olunursa ol dahi serbest olmaz. Kemakan mir-i liva nısf-ı bad-ı hevasına dahl eder. Meger ki mir-i livaya bedel verilüp ol nısf mutasarrıf olana hükm-ı hümayunla in'am oluna. Ve beylerbeyinin muayyen olan çavuşları timarı ki serbestdir şöyle ki sipahiye timar verile serbestlik üzere verilür timar erine verilmiştir deyü mir-i liva nısfına dahl eylemez. Ve serbest timara mutasarrıf olmayan sipahiye timarıyla beylerbeyi çavuşluk verse timarı serbest olmaz. Kemakan mısfi mir-i livanıdır. Zira ki üstüne hasıl mukay-

yeddir. Serbest olan ve olmayan timarların ahvali budur ki tafsil olundu. Bundan udul ve huruc olunmaya.

Kanun-ı avarız der memalik-i Karaman

Defter-i Atık'de her karyenin tahtına bade'l-esami nefer ve hane kayd olunmuşdur. Fi'l-hakika *ol kayd hane-i avarız kaydı değildir*. Zira ki çift ve nim çift ve bennak adedini hane add etmiştir. Bu takdirce bir evde dört beş nefer bennak vem olur her biri hane-i avarız olmağa mütehammil değildir. Ve bir tarihte olmuş değildir, Ol üslup gayrı marazidir. Avarız her vilayetde a'la ve evsat ve edna itibarınca vilayet-i kadı ve memleketin mutemed ahalisi marifetiyle her mahalle ve karye ve cemaatin kuvvetine ve kudretine göre tevcih olunagelmıştır. Gah olur üç hane-i fukara bir hane itibar olunur. Ve gına u isar ve fakr u yesar takallüb-i edvarla mütehavvel ve mütegayyir olur. Her vilayetde avarız tevcihi her senede tevcihi cedide muhtacdır. Li haza mahallat ve kuraya hane tayini vilayet defterinde mukayyed düşmeyüp ol vechle tayin olunursa ana göre talip muhalif-i kanun adalet fehm olunur. Her kadılıkta olan erbab-ı gına ve fakirin haline göre vilayet tahriri zamanında kadıların marifetiyle cem olunan külli *nüzul ve kürekci ve avarız defterleri* alınıp ber vech-i icmal hane adedi her kadılığın tahtında kayd olunmuşdur. Bu emrin hak üzere itmamı sıkat-ı kazanın mübaşeret-i insaf-ı ittisaklarına müfevvezdir. Ve ihmal-ı zulm ve taaddi ve ahz u ketmleri adil kadıların teftiş ve tefekküdleriyle zahir olur.

Hilafı mutad olan resm-i otlak-ı liva-i İçel

Ve *liva-i içel* reayası eyyam-ı şitada sevhile inüp ve eyyam-ı sayfda yaylaklara çıkarlar imiş. Kadimden koruyup otlağı resmi alınmış yaylaklar ve üzerlerine *resm-i otlak* mukayyed olan yerlerden maada ve bazı haymana yurdudur ve bazı aherin timarıdır anların ummal ve sipahisi resm-i otlak deyü iki koyuna bir akca alurlar imiş. Hilaf-ı kanun olmağın arz olunup ref olundu deyü Defter-ı Atık dibaçesine mukayyed bulundu.

Ahval-ı reaya-yı sipahiyan ki aher topraklarda sakinlerdir

Ve *liva-i İçel*'in ekser reayası *yörük taifesi* gibi olup ve bazısı vilayet-i Karaman'da cabeca müteferrik sakin iken matakaddemden rüsümün sipahilerine verelmışlerdir. Anlar temekünleri itibarınca oturdukları mezraalara yazılmak ol timarların külli noksanına sebep mülahaza olunmağın kemakan kabileleri ve ce-

maatleri ile bile yazıldılar. Ve ol yer sipahilerinin eben an cedd tasarruf ettikleri reayasından bir ferd haric koyulup aher sipahiye temekkün itibarıyla yazılsa aralarına ihtilaf düşüp külli şekvaya müncecer olmak hususuna binaen tağyir olunmamak nizam ve intizama muvafık mulahaza olundu. Ale'l-husus ki bir nicesi haric-i vilayet-i Karaman'da *Teke ve Alaiye ve Tarsus ve Adana* ve gayrı memalikde mütemekkin ve mutavattın olmuşlardır. Ve lihaza Defter-i Atık'a mutabık kayd olunup ve Defter-i Cedid'de bazısının ne mahalde mütemekkin olduklarına işaret olundu.

Tavaif-i Turgud ve Eskiil ve Bayburd

ki Atçeken kabileleridir ve *yörükân-ı yüzdecıyan* ve aher cemaatler ve minval üzere müteferrik yerlerde sakin olmuşlardır defterde merkum olanları ve defterden haric kalmış raiyyetleri kemakan mukarrerdir buldukları yerde rüsumu zabtına ve eminlere ve sahib-i timarlara vilayet hakimleri mani olmayalar ve zikr olunan Atçeken kabailinin kanunnamesi *liva-i Konya defteri* arasında mufassal ve meşruh kayd olunmuşdur. Ol defterin ol yere nazar oluğa ve mucibiyle amel oluna.

Kanun-ı tarik-i salariyye an arazi-i vakf-ı Medine-i Münevvere de kaza-i Eregli tabi-i Konya

Kaza-i Eregli'nin ekser kura ve mezarılı Medine-i Münevvere vakfidır. Cümle mahsulat ve gallatın öşrü Medine-i Münevvere için (zabt) olunduktan sonra nısf öşr ki yirmi kilede bir kile olur *salariyye* deyü sipahiye hasıl kayd olunmuşdur. Ve cümle bağların öşrü Medine vakfidır. Sipahi nesne almaz. Ve *rüsum-ı örfiyye* tamamen sipahiye hasıl kayd olunmuşdur. Ve resm-i küvvarenin nısfı vakfın ve nısfı sipahininder beraber alurlar.

İcmal-i der beyan-ı suğlaha-yı vilayet-i Karaman

Kaza-i Seydişehir görül ayağından bahar mevsiminde feyezan edüp ve akan su *Çarşamba* nam mevziden Dedelü nam mahalle geldikde oligelen adet üzere bend bağlanup bend bağlanmalık oldukda Belviran kazasından reaya kifayet-i kadri *mertekler* getirürler. Ve Konya sahrasından Çayeli'nden ve gayrıdan ırgadlar getirilüp bağlanan bendin cari olan suyu Alemdar'a uğrayıp suğla olur. Andan *Kayseroğlanı* suğlalarına varır. Ve andan Gödeneçukuru'na ve andan Karayıyük ve andan Alayer'e ve Virancık suğlasına varır ve andan Firuz'a varır ve andan Ortaviran suğlasına varır ve andan

Sırmık suğlasına varır. Bu zikr olan suğlalar bu arkdan tamam olur. Ve mezkur su Alemdar'dan ayrılıp aher bend bağlayup Karkın üzerine gidüp ol aralarda pürekende suğlalar oldukdan sonra Katırgölü suğlasına ve Beşkilise ve Kığigölü'ne ve andan Samuk suğlasına varup andan İsmiml ve Ağca suğlaya varır. Bu suğlalar tamamen oldukdan sonra Alemdar'dan görü aher bend tutulup Ilgun suğlasına varup andan Balıklagu suğlası olur. *Seydişehir gölünün suyu burada tamam olur.*

Der beyan-ı Suğla-i Ağcaşehir tabi-i kaza-i Eskiil der liva-i Konya

Bulgardağı'ndan su gelüp Ağcaşehir karyesinin önünde Bayramgazi ve Ağcagöl ve Sadıköyüğü suğla olup ve mai-i mezburenden sene-i ahirde Kalburcu suğlası olup oligelen adet-i marufe üzere reaya-yı etraf bendlerin tutulageldiği ol diyar ayanının malumudur.

Der beyan-ı suğla-i Dinek tabi-i kaza-i Larend

Mezbur suğlanın suyu Larend'den gelüp Karabend'den geçüp suğla olur. Yanında olan karye halkı ziraat ederlmer. Oligelen adet-i kadime üzere bendleri dutulugelmiştir.

Der beyan-ı suğla-i Beydilli der kaza-i Larend ve suğla-i Çuğlu tabi-i m

Bulgardağı'ndan su gelüp Beydili'nde oligelen adet üzere kurbünde olar karye halkı bend tutarlar suğla olur. Ve andan Çuğlu'ya gelir ol dahi suğla olur ana dahi reaya muaveneti ile bend dutulugelmiştir. Bu cümle suğlalar ve bunun gibi nice yerlerde suğla kabıl yerler vardır ki ihtimam olunup kargir bina ile bendler dutarlar. *Nil-i Mısır'dan hasıl olan gallat gibi* bunda dahi vafir mahsulat husuli mukarrerdir. Amma sahib-i vukuf ve müstakim-i emin kalilü'l-vücuddur. Bulunsa dahi iltifat ve itibar ve riayet olunmamağla kimesne suğlalar tamirine ragbet göstermezler. Bu suğla olan yerlerin mahsulatı adetinin tariki miri ve reaya beyninde munasafadır. Bundan gayrı toprak sahibi öşr almak oligelmiş degildir.

Der beyan-ı ahval-ı bazı ortakçıyan-ı mensuh der liva-i Konya ve Beyşehir

ve liva-i Konya'da ve liva-i Beyşehir'nde bazı ortakçı karyeleri hükm-i şerif mucebince *ortakçılıktan ref olunup boz ve kır yerle-*

rinden öşr ve salariyye kayd olunmuştur. Rüsüm-ı çift ve bennak ve caba ve resm-i ganem ve kovan ve sair rüsüm-ı reaya ve avarız mukarrer kılınmıştır. Zikr olunan karyeler arazisinden suğla vaki oldukda sair mevazide suğla vaki olduğu gibi ol vakt kanun-ı mukarrer mucibince mahsulü miri ve reaya beyninde masafa tarikiyle kısmet olunur. Ve Beyşehri livasına tabi Göküyük ve Suberde nam karyelerin ortaklığı ve suğla olduğu zamanda munasafa üzere kısmet bulunduğu mukaddema tahrir ve tastir olunmuştur

İçel vilayetine tabi Selendi ve Anamur ve Mud ve Silifke kadı-lıklarında çeltik nehirleri vardır. İhtimam olunsa hayli mahsul verir. Lakin sipahileri ve eminleri ihmal ve musahele etmekle çeltikçiler kolayına gezüp muayyen tohumlarını ziraat etmezler bu hususda ihmal ve taksir ederlerse çeltükçilik hizmeti mukabelesinde *merfuü'r-resm ve'l-avarız* oldukları resmler ve avarız ve daman? lazım olan taksirleriyle mesul olmaları rızalarıyla her mahkemede sicil-i mahfuza kayd olunmuştur. Daima bu husus mer'i kılına enhar yevmen feyevmen terakki ve ızdıyad bulma üzere olur.

Kanun-ı mukaseme-i mahsulat-ı malikane ve divani der vilayet-i Karaman ber vech-i munasafa

Vilayet-i karaman'da olan karyeler ki ma-takaddemden *iki baş yani bir canibi divani ve bir canibi malikane* tasarruf olunagelmıştır. Bunlardan şol ki malikanesi vakf veya mülk ola karyede vaki olan kadimi bağların öşrünü külliyyen sahib-i vakf tasarruf edüp ba-ki gallatın ve kovanın ve resm-i asiyabın nısfı sahib-i evkaf ve emlak ve nısfı müşterek olan sahib-i timar tasarruf edegelmiştir. Ve *cümle karyenin örfiyyatı ki resm-i çift ve bennak ve caba ve resm-i ganem ve resm-i tapu ve deştbanidir* sipahiye mahsusdur sahib-i mülk ve sahib-i vakfa bundan hisse yokdur. Şimdiye degin bu vechle amel olunurmuş. Haliya vilayet emr-i hümayuin-ı sultani ile tahrir olundukda sipahiler vilayet ayanı takririyle şöyle zahir ve malum oldu ki mukaddema ziraat olunan arazi ki gallatı *hums mahsul tarikiyle* sipahi ve sahib-i vakf ve mülk beyninde ale'l-munasafa taksim olunurdu ol yerlere reaya vilayet tahrir olundukdan sonra bağlar diküp ve ziraat mahsulüne tamam sipahi canibine naks müteveccih olmuştur. Öşr-i bağata sahib-i vakf ve mülk ibtida-i emrden müstakil mutasarrıf olup mahsul-i divani ve malikane iştirak üzere kısmet olunmak mukarrer kanun iken bağatdan sipahiye asla hisse verilmediğine vech malum olmadığından gayrı mahsul-i ziraatı mukarrer müşterek olan arazi bağ oldukdan sonra anun mahsulünün

nısfı sipahiye verilmemenin asla sebebi ve baysı olmayup bağat-ı cedidden hasıl öşr ale'l-münasafa sipahi ve sahib-i vakf ve mülk beyninde taksim olunmak üzere Defter-i Cedid'e kayd olundu. Bağat-ı kadim bozulunca ki arz-ı haliye ola kemakan vakf ve mülk ashabına mahsusdur tasarruf oluna. Bozup tarla veya cedid bağ olıcak kemakan ale's-seviyye kısmet eyleyeler. Ve ikibaş olan yerlerin gallatı mukasemesi humsdan olup bağat-ı öşr olduğuna sebep bağatın kesret-i mü'enneti ve emegi ve tamirinin harc ve masrafıdır. Matakaddemden bu vechle tasarruf olunduğu eelden tagyir olunmayup mukarrer kılındı.

Kanunname-i yörükân ki mütemekkin şode end der kaza-ı Kayseriyye ve reaya-ı liva-i Kayseriyye

Kaza-i Kayseri'de mütemekkin olan yörükân taifesi makaddemden göçer ve konar olup ziraat ve haraset etmezlerimiş. Ve bağ ve bağçeleri olmaz imiş. Ve koyunlu olmağın her cemaatin rüsum-ı ağnamdan sipahiye hayli mahsul mukayyed olmuş imiş. Ve resm-i çift ve bennak ve caba vermezlerimiş. Haliye zikr olunan yörükler ehl-i ziraat olup bağlar ve bağçeler edinüp ve bazısı ticaret ve reñberlige iştigal edüp koyun dutmakta evvelki gibi olmayup sipahiye resm-i ganemden cüz'i nesne hasıl olur imiş. Bu cihetden timarlara tamam naks gelmeğın emr-i humayun mucebince zikr olan yörük taifesinden çifti olan raiyyete tamam çift resmi elli yedi akça ve nim çift olan nısf resm ve yerlü bennak resmi on sekiz akca ve evlü bennaka on iki akca resm kayd olundu. Mücerred caba resm ma'füvvdür. Kayseri'de sair reayanın dahi rüsum-ı reayası bu minval üzeredir.

Ve Köstere nahiyesiyle Dulkadır vilayetinin hududu ve sınuru hususuiçün devletlü asitaneden *Dulkadiroğlu Ali Bey Şehsüvar'a* ve Karaman beylerbeyisine varid olan emr-i şerifin sureti bi-aynihi kanunnamesiyle bile mücellid kılındı. *Vilayet-i karaman kadim ve Dulkadir hadisdir.* Karaman defterinde yazılmış kura ve mezari hudud ve sınuruyla tekrar Dulkadir vilayetinin defterlerine yazıldıysa Karaman defterlerinde mukarrerdir. Dulkadir defterine mükerrer yazılmış olur. Cem-i hidemat-ı asakir-i hümayunu Karaman'a müteallik olur. Dulkadir canibinden dahi etdirilmeye.

Kanunname-i ahval-i zımmiyan-ı vilayet-i Karaman

Vilayet-i Karaman'da olan zımmilerin her ferdinin çizyeleri *Mufassal Defter-i Atık'de* her ism tahtına muayyen ve mukayyed ol-

maduğına bais budur ki, cizye şer'in her şahsun gına ve fakiri itibarınca takdir ve tayin olunur. Ve bu hal mürur-ı eyyam ve kürur-ı şuhur ve a'vamla sal be-sal mütegayyir ve tümebeddil olmak üzeredir. Ol cihetden vilayet defterlerinde ana yakın ve takrir muvafık gelmez. Öyle olsa vilayet tahrir olunduğu senede her vilayet kadısı marifetiyle tettebbu olunup görüldükde zımmilerin emlak ve emvale ve sahti olancalarına ki a'la itibar olunur seksen ve doksan akcadan altmış akcaya gelince. Ve mutavassıtü'l-haline altmış akcadan otuz akcaya gelince. Ve fukarasından otuzar ve otuzar akcadan ekall olmamak takdir ve tayin olundu. Minbad her sale nevyaftelerine otuzar akcadan ekall cizye vaz olunmaya. Bu minval üzere her üç yılda bir defa vilayet kadısı marifetiyle mahkemede mürdeleri ihrac olunup ve nevyafteleri deftere kayd olunup üç yıla degin ol mümza defter tagyir ve tebdil olunmaya. Ve erbab-ı gınadan fakir olmuş zımmiler ve fukaradan gınaya erişmiş *keferinin ahvali dahi tettebbu olunup fakirin halinden ziyade nesne alınmaya*. Ve ganinin canibriayet olunup ve fakire ziyade tahmil olunmaya. Bu babda hakdan udul eden eger kadıdır ve eger cizye cem eden mübaşirdir yevm-i süalde i'tab-ı allahiyyeye mustahak olalar.

Ve her sal cizye cem oluindukda kadı canibinden dahi bu defter dutulup ve yazılup defterin bir süreti kadı imzasıyla *Dergah-ı Aliye* gönderilüp bir sureti mahkemede sicillatla hıfz olunup bu minval-i meşruh her senede mer'i dutulup *bi-vechi mine'l-vücuha* tahallüf etdirilmeye. Vilayet tahriri zamanında cem olunan cizye defterine doksan ve seksen akcalu cizyeler a'la kabilden olup kemakan mukarrerdir. Ve mutavassıtü'l-haül olanların cizyeleri otuzdan ekall olmaya. Ve fukarasının otuzdan ziyade ve ekall olmaya. Ol defterle vilayet kadısı marifetiyle cem edüp noksan olanları *nevyaf-teden* tekmil edeler. Ve cizye cem'ine mubaşir olanların defteri hini tahrirde zımmilerin esamisine tatbik olundukda ekserisinin ismi mutabık gelmeyüp mubaşirler ehl-i kalem olmaduğundanmıdır *nedendir* malum olmadı. Haliya yazılan esami reayanın ittifakıyla kayd olunmuşdur.

Ve Karahisar-ı Develü kadılığında vaki olan bazı keferesinin cizyesine *Yahyalu-oğulları* ber vech-i timar mutasarrıf olup ve *kaza-i Ermenek'de Yava-oğulları* bazı keferesinin cizyesinin ber vech-i timar tasarruf ederlermiş Haliya anlardan alınup asıl cizye defterine ilhak olunmuşdur.

Vilayet-i Karaman'da *Beyşehri* kazasında vaki olan Gesi nam karye ki Konya'da Atabey medresesinin kadimü'l-eyyamdan vakfi-

na mülhaktır ve Konya'da Sultan Alaeddin Camiine mevkuf Silye nam karyenin cizyesinden maadası cümle hass-ı hümayuna tabidir emirle haliye şehzade-i civanbaht *-tale bekahu-hazretlerinin hıza-nesiçün zabt olunur.* Ve esami-i zımmet işbu Mufasssal Defter'de *mastur kılınmıştır.* Eger reaya ketm edüp yazılmamış varsa raiyyetoğlu raiyyetdir. Ve haricden dahi gelüp Karaman'da tavattun edenler dahi bu defterde *mastur degildir* denilmeyüp cizyeleri alalar. Aher vilayetde yazılı *harav güzar* olduğu üzere süret-i defter ibraz etmekle malum ve muhakkak olmaya cizyeleri alına.

Ve Karahisar ve Ürgüb kazasına tabi beş kıt'a karyenin cizyeleri *vilayet-i Arab'a* tabi olup *Halep hızaesine* teslim olunur. Mufasssal Defter'de ana işaret olunmuştur.

Kanunname-i kabail-i Esbkeşan der vilayet-i Karaman

Vilayet-i karaman'da Konya livasına tabi *kaza-i Turgud ve kaza-i Eskiil ve kaza-i Bayburd tevabii ki Atçeken kabailiyle marufdur* adet-i kadimleri üzere her sale on ikişer haneden bir at resmi ki beşyüz akcayı padişah-ı alempenah hazinesicün eminlerine edaedderlerimiş. Ve rüsum-ı mukarrereden iki koyuna bir akca ve üçyüz koyuna *resm-i ağıl* deyü beş akca verirlerimiş. Ve kanun üzere verimeye müstahak olanlarından ehl-i şer marifetiyle cürümlerine göre haklanurlarımış.

Ve beytülmal ve mal-ı mefkud ve yuva ve kaçkun dahi sair memalikde mutad olduğu gibi bunlarda dahi ol vechle icra olunur imiş. *Bundan gayri resm-i çift ve bennak ve caba vermezlerimiş.* Ve kendülerine mahsus Defter-i Padişahi'de *yurd* kaydolan mezari ve araziden öşr ve salariyye ve bağ olan yerlerden öşr ve harac ve resm-i kovarn ve bi'l-cümle reaya verdiği rüsum-ı mukarrereden bir akca ve bir habbe vermezlerimiş.

Ve umum vilayet reayasına emirle avarız ve kürekci ve nüzul ve sair tekalif-i divaniyye vaki oldukça halkı ol tekliflerden ma'füvv olup bu hususlarıçün bunlardan nesne talep olunmaz imiş ve alınmaz imiş. Ve bunlar mukaddema *göçer konar yörük* makulesinden olmağın ziraat ve haraset etmezlerimiş. Ve oniki haneden eda etdikleri *at resmi* ki beşyüz akcadır her kabilenin on iki hanesinden a'la ve evsat ve edna itibarınca kendü kabilelerinden ehl-i insaf ve sahib-i vukuf kimesneler takzsim ve tevzi ile maldar ve kudretlü kimesnelerden egerce tıfl ve sagir veya dul avrat oladavalarına istitaatına göre anı dahi hane itibar edüp anun gibiler-

den ziyadece takdir olunmuş. Ve mutavassıtü'l-halden ve fakirlerinden dahi vüs'atine ve haline muvafık resmin cem edüp eda eylemek kanun-ı mukarrerleri imiş. Ve cümle rüsumu hassa-i hümayuna müteallik imiş.

Haliya vilayet-i Karaman vacibü'l-iz'an-ı sultaniyle tahrir olundukda zikr olunan tavaifin ekseri ziraat ve harasetle meşgul olup ve yurdların öşr ve salariyyesinden ve rüsum-ı çift ve bennak ve cabalarından hayli mahsulü müteayyin olduğundan gayrı mezkurların tasarruflarında olan yurdlarının gallatı zabtına mutemed ademler nasb olunup *ta'sir* olundukda ekser çiftliklerinin gallatı ve sair mahsulatı altı yedişer bin akca olduğu zahir oldu. Ve kürekci ve avarız ve nüzul teklif olursa bir nice yüzbin akcanın tahsili mümkün-i fehm olunmağın bu hususun bir nice zaman-ı sabıkda ezharı kast olundukca ihmal sebebi ile mastur kalmış imiş.

Haliya asıtane-i saadete arz olundukda *Atçeken edati rüsum-ı reayaya tebdil olummağa* emr-i şerif varid olıcak tavaif-i mezkurenin ayanı vilayet kadıları huzurunda cem olup *rüsum-ı reaya vedr-mek mutadımız değildir kadimü'l-eyyamdan ver geldiğimiz Atçeken resmi iki beşyüz akcadır her at başına ikişer yüz akca dahi ziyade vermeğe razıyız* deyü itiraf edüp ekseri kadılarından huccet getür-megin ve sadr-ı azam vezir-i muazzam *Rüstem Paşa vilayet-i karaman'a geldikde* bunların bu istid'alarını kabul etmeğın kemakan *Atçeken adeti mukarrer buyrulup* on iki haneden her at başına yedişeryüz akca verüp ve adet-i kadime üzere resmi ganem ve bad-ı hevalarını vermeğe mültezim ve mütekabbil olduklarıçün vaz-ı kadim üzere Atçeken olmak mukarrer kılınup rüsum-ı reaya ve avarız ve kürekci ve sair tekalif-i divaniyyeden ma'füvv olmak üzere *Def-ter-i Cedid-i Sultani*'ye kayd olundu.

Ve Atçeken rüsumunun cem'i zamanı güz mevsiminin ahiri olmak halka muvafıktır. Ve Atçeken taifesinin mahdud ve muayyen yurdlarından kendüler bi-nefsihi ziraat etseler asla öşr ve salariyye vermezler. Fe emma haricden gelüp ol yerde ziraat etseler ol mezraalarda hasıl olan gallatın *öşr ve salariyyesin* miri için *eminler* zabt ederler imiş.

Haliya *at akcası* büşyüzden ikiyüz akca dahi ziyade olmak buyrulmağın zikr olan haric ziraat edenlerin öşrü dahi gerü Atçeken yurdlarının ashabı tasarrufunda olmak mukarrer kılındı ki haricden dahi ziraat olursa ol öşre dahi mutasarrıf olup fukaraya takviyeçün

ziyade olunan at resmine ilhak ile eda eyleyeler. Eminler dahl ve taarruz eylemeyeler. Fea emma ol yurddan hisseye mutasarrıf olanlar *biz dahi on iki haneden bir at resmin veririz ziyade vermeziz demeyeler.*

Gallat mukabelesinde dahi bir mikdar nesne vereler. Muhalefet etmeyeler. Ve yurdlarının gallatıtamamen öşrü at akcasıçün zabt oluna. Vefa etmezse bakisi a'la ve evsat ve edna itibarınca tevzi olup at akcası teknil oluna. Ve sipahi ve sipahizadeler dahi Atçeken yurdundan ziraat etseler ve bahçeleri olsa tamam öşrin vereler. Muhalefet olunmaya. Ve Atçeken taifesinin tasarrufunda olan yurdları mahsulatı mütefavitü'l-hal olup bazısından ziyade hasıl olmanın anların gibilerden at resmi on iki hane itibarından gayrı ziyade mahsulüne göre bağlanmışdır. Ve haricden ziraat olunanların öşrü ve salariyyesi sabıka miri için zabt olunup haliya Atçeken mutasarrıflarına tayin olunan mahsulata göre yazılmışdır. Ve bira atdan ve iki atdan ziyade mütehammil olduğu üzere takdir olunmuşdur Anların gibilerden resm ziyadece alınur. *Biz dahi on iki hane üzere eda ederiz demeyeler.* Derlerse makbul tutulmaya. Zika ki *Atçeken halkının bazı Karaman'dan haric yerlerde mütemekkindir.* Anlar kat'iyen yurddan hissedar olmazlar. Ve on iki haneden bir at resmin eda ederler. Ve bazısının yurdları ziyade hasıl verir olmayup cüz'i hazırlı olanlar dahi on iki haneden bir at akcasın verirler. Yurları ve çiftlikleri ziyade hasıl verüp ve haricden ziraat edenlerin dahi *öşr ve salariyyesin* at akcasının edasına ol kabilenin fukarasına takviyeçün tayin olunan kimesneden at akcası ziyade alınmak caiz görülmüşdür. Ol hasıl mukabelesinde ziraat edenlerden bir mikdar ziyade alına. Ziraati olmayanların resmini tahfif edeler. Bu cihetden Bayburd kabaili Atçekenlerinden *Necmeddinlü kabilesi ve Akçaşehir'de mütemekkin Eskiil kabilesi* ve bu makule kabilelerin at resmi hanelerine göre olmayup gallatları mahsulüyle itibar olunmuşdur. *Ve Akçaşehir'de mütemekkin Atçekenler Necmeddinlü taifesinin kendülerin kadılığı olan Bayburd kazasına tabi yurdlarına ziraat olunan gallatın öşr ve salariyyesi ki kendülerinin tasarruflarında olıgelmişdir ve ol arazide bazı haric atçeken ziraat edüp tahrir-i vilayet zamanına gelince öşr ve salariyyesi miri için zabt olunurken haliya Atçeken fukarasının rüsumuna takviye olmak için oldahi Atçekenler tasarrufunda olmak muharrer kılınan mahsulat mukabelesinde at resmi ziyade olunup on iki hane resmi itibar olunmamışdır. Belki mahsulat itibarınca kayd olunmuşdur. Ol gallata mutasarrıf olanlardan tayin olunan ziyade anlardan talep olunup fukarasına tahmil olunmaya ve bu ziyade mahsul veren arazi ve yurd hissesine*

mutasarrıf olanların gahi kabile kabile mahsulleri cemaatleri zeylinde beyan olunmuşdur. Mukabelesinde anlara resm ziyadece vaz olunmuşdur. Ol ziyade haricden ziraat edüp öşr ve salariyye bi vech miriye alınurken haliya kendüllerine ilhak olunan *a'şar* mukabelesinde mukayyed olmuşdur.

Ve sipahi ve sipahizadeler ve zaviyeler ve şerafet davasın edenler ve rüsum-ı Atçeken vermeyüp *Atçeken yurdunda* her kim olursa olsun tasarruf eylediği araziden ve bağatdan öşr ve salariyye-sin Atçeken taifesine edası tayin olunan at akcasın takviyesiçün vereler taallül etmeyeler. Ve Necmeddinlü taifesinin tasarrufunda Beyazid tahrir eylediği defterde asla yurd kaydı yogken sonradan *ecnebi hattıyla mezraa-i Kebe-kenise nezd-i Kaymasbeli deyü yazılmışdır*. Bu sebep ile Konya sahrasının bi-nihaye yerlerini tasarruf etmişler sonra üzerine kadı gönderilüp bi-vech tasarruf etdikleri bazı mezari timara verilüp ve cümle ile kendülerin dahi hayli yerler dahi tasarruflarında kalmışdır. Konya sahrasının kadimi toprağı olan araziye Atçeken'in taalluku yokdur. Anların yurdları Turgud ve Bayburd kadılığı toprağındadır. *Her yere bir ism dakup yurdu-muz deyü tasarruf etdikleri yerlerin bazısını sahara-yı Konya'nın Zencirlü ve Sadeddin ve gayrı nam suglalarının arazisindendir ki hass-ı padişahidir*. Taife-i mezkure telbisiyle mal-ı padişahiyyeye zarar etdiklerin Konya kadısı ilam etmegin vaki-i hal deftere kaydu olundu.

Ve Atçeken taifesinden bazı kimesne şehzadelere hizmet etmek vesilesiyle veya uclarda umera yanında olup dilaverliği cihetiyle anda *gönülü ulufesine* yazılup ve badehu *Dergah-ı Mualla bölüklerine* ilhak olunup ve bazı timara çıkup asker-i humayundan ma'dud olmuş anların gibilerden neferlige hin-i tahrirde hazır bulunup beratın ızhar eyledi ve istihkakla dirlüğe çıktığı zahir oldu veya babası sipahi olduğu Defter-i Atık'de bulundu anun gibiler *merfuü'r-rasimdir*. Ve sipahi taifesinden ma'dud olmuşdur. Fe emma şunlar ki birer tarik ve bir sebeble dirlige geçmiş olalar veya mücerred ekabire hizmet etmekle Anadolu canibinde masturü'l-hal olup beylerbeyinden berat ile timar almış ola ve gelüp Defter-i Cedid'e mukabil omayup sonradan beratım vardır deyü berat göstere makbul tutulmayup Atçeken'den ma'dud kılınmak buyrulmuşdur. Ve timara mutasarrıf olması memnu olmayup kemakan timarda mutasarrıf ola. Ve *rüsum-ı Atçeken* ve resm-i ağnamı vere deyü emr olunmuşdur. Nice sene *Divan-ı ali'*de bu vechle cevap verilmişdir. Lakin eger *Defter-i Atık'*de sipahi ve sipahizadeliği mukayyed iken

ve bir tarihte rüsum vermez iken *Defter-i Cedide* kayd olunmayup kalmış ise kadimü'l-eyyamdan Atçeken resmin vermeyüp haliya defterde sipahizadelik ve bölük halkından olduğuna işaret olmayup sehve olduysa kendüsü hazır olunmayup kaldı ise ki muhaükkak ola ve asla şaibeye şüphe olmaya anlardan dahi *rüsum-ı Atçeken* alınmak talep olunmaya.

Ve Atçeken kabailinin kethüdalarından bazı hin-i tahrirde vilayet-i Anadolu'da müteferriken sakin olan eşhasın bazı rüsumunu kendüler ekl etmegin esamisini yazdırmak hususunda temerrüd edüp gelüp hazır olmadılar ve reaya dahi müteferrik taife olmanın her kabilenin tamam esamisinin tafsiline kadir bulunmamagın etraf vilayetde yazılmayup kalmış esami ve içlerinden mektum ve mastur eşhas kalduğu mümkündür ve takdirce Atçeken taifesi aher raiyete mülhak olmamak kanun-ı muharrerdir. Anların gibilerden kemakan her ne mahalde bulunursa rüsum talep olundukda vilayet hakimleri ana mani olmayalar ve tasarruf etdüreler. İnad edenlerin hakkından geleler. *Atçeken taifesinin eşhas-ı defterden haric kalmagla Atçekenlikden çıkmaz. Kemakan Atçeken resmin verir.*

Bu zıkr olan tafsilden malum oldu ki Atçeken taifesinin rüsumu ahzının mukarrerü'l- halden zabıtası yokdur. Fakir ve gına ve yurdlarının mahsulatının kesreti ve killeti itibariyle tevzi ve taksim olunmak lazım gelür. Bu takdirce hin-?i tahrirde her kabilenin haline göre tahmin olunan mal cem olunup Turgud ve Eskiil ve Bayburd Defteri'nin ahirinde kayd olunmuşdur. Her yılın rüsum cemine irsal olunan emin ve katip ol vilayetlerin kadısı huzurunda her kabilenin mutemed ve mütedeyyinlerini cem edüp agniya ve fukara ve ziraatleri çoğ ve az olan kimseleri malum edüp ve haricden ziraat olunup öşrü sabıkan miri için alup haliya fukaraya takviye için Atçeken rüsumuna ilhak olunan a'şarı bileler ve takdir olunan ziyade ve noksan itibarınca ahz edeler. *Agniyadan alınacak resmi fukaraya tahmil etmeyeler. Ve kat'iyyen yurdda ziraati olmayanın resmini ziraat edenlerden ekali alalar ki adalet mer'i ola.*

Vesabıkda Atçeken rüsumu cümle hass-ı şahı olup ol hasslar ummale satılmağla ve halkı serkeş ve sahranişin olmağla kendü havalılarına tabi olagelmişlerden nice dürlü mefasid zuhur etmegin bad-ı hevaların ve resm-i arusane ve cürm-i cinayetleri şehzade-i civanbaht *-tale bekahu-* hazretlerinin canibinden zabt etmege hudam-ı alilerinin rızaları olmamağın beylerbeyilere memleket zabtı için münasibdir deyü anlar tasarrufunda olmak buyruldu.

Ve at akcası vech-i meşruh-ı sabık üzere haliya şehzade-i civanbaht *-tale bekahu-* hazretlerinin hassıdır. Ve resm-i ağnam ve beytülmal ve yuva ve kaçgun hass-ı padişah-ı alempenahdır.

Bu dibaçede mastur olan ahval salah-ı ibad ve aslah-ı bilada muvafık-ı fehm olunup tahrir kılınmıştır. Arz-ı fasid maksud olunmamıştır. Su-i zanla inne ba'da'z-az-zannu ismün* fehvasını anlamayup muhalefet edenler yevm-i süalde cevap vereler.

Atçeken kabailinden Defter-i Atık'de birer tarikiyle babaları sipahi ve sipahizade kayd olunup fe emma kendüler timara talip olmayup ve *rüsum-ı Atçeken* vermeyen kimesneler Defter-i Cedid'de sipahizade kayd olundular. Ve cem-i vilayet-i Karaman'da sipahizadelerin *dördüne ve beşine be-nevbet birer cebeli eşdirmek mukabele-rinde* kendüleri öşrden maada rüsum-ı çift ve bennak ve caba ve resm-i ağnam vermeden ma'füvv kayd olunmuşlardır. Ve zikr olunan sipahizadeler gelüp Defter-i Cedid'den *suret-i tezkire* olup be-nevbet cebelü hizmet etmeğe iltizam gösterilmiştir. Taife-i Atçeken sipahizadeleri Defter-i Cedid'den bazısı gelüp tezkire almadılar. Lakin Defter-i Cedid *Defterhane-i Hümayun*'a teslim olunduğu zamana değin tezkire almazlarsa kemakan Atçeken kabailinden ma'dud olurlar ve Atçeken resmin verirler *bi'l-lahi'l-avn ve't-tevfik ve hüve bi'l-istiaeti hakik.*

Fihrist-i Kanunnameha-yı Rumeli

Kanunname-i cizye

Kanunname-i Maden *atik*

Yasakname-i Maden *cedid*

Yasakname *atik*

Berat-ı emin-i Darbhane

Berat-i sahib-i ayyar

Yasakname-i adet-i ağnam *atik*

İstanbul ve Galata'da olan Galat gümrüğü kanunnamesi

İstanbul haslarının kanunnamesi

İstanbul dalyanı yasağı

İstanbul mumhanesi yasağı

* Zannun bazısı günahdır (Kuran, Hucurat, 12. ayet)

İstanbul'da ve Galata'da olan dellaliye kanunnamesi

Kapan yasağı

Gelibolu bazarının yasağı

Çeltük yasağı

Edirne adası'nın yasağı

Altın yasağı

Kanun-ı bac ve gümrük-i kal'a-i Kili

Kili'de olan balıklağı'nın yasağı

Kili'de olan dükkanlar beylik olduğuna hükm. (Paris Millî Kütüphane, no. 85) Türkçe yazmalar, No. 85).

V-Kanunname-i vilayet-i Karaman

Bacat ve resm-i kantar

Baclar hususiyyatı *liva-i Konya'da Köhne Defterler* 'de mufasal yazılmıştır. Ve her cins tayin olunmuştur. Yükle olanlardan ikişer akca alınur. Ve bazı muayyen ecnas taşradan gelüp satılsa kırk akcada bir akca alınur. Ve turvanda yemiş yüküne bir akca alınur. Vefretle olıcak iki üç yüküne bir akca alınur. Çıra yükünden bir akca alınur. Odun yükü ki kal'aya gire kapu bekleyen yükden bir ağaç alınur. Ve sair ahmalden *Karaman'da* kapu resmi deyü dört yüke bir akca alınurmuş. Minbad nesne alınmaya deyü *Defter-i Atik kanunnamesinde* masturdur kemakan men'i mukarrerdir. Hala şehire deve ile gelen pirinç yükünden iki akca *resmi- kantar* ve iki akca *bac* alınur. Ve incir ve üzüm ve leblebü dahi bunun gibidir. Ve bal ve yağ ve hınna ve penbe ve şekerden ve bal mumundan ve şir-i revgandan üç batmandan bir akça *resm-i kantar* alınur. Bir tahta arabasından bir aded tahta alınur. Şehirlerde mülk yani ev ve de-girmen ve bağ ve dükkan satılsa bac alınmaz. Ve bazar olmayan köylerde her ne satılsa bac yokdur. Esir satılsa iki akca bayiden ve iki akca müşteriden bac alınur. At ve katır ve bargir satılsa iki akca alandan ve iki akca satandan alınur. Ve merkeb ve sığır satılsa bir akca müşteriden ve bir akca bayiden alınur. Ve deve satılsa altı akca bac alınur. Koyun satılsa iki koyuna bir akca alınur. Taşradan koyun getirüp boğazlasa satsa ana dahi iki koyuna bir akca bac alınur. Amma yerlü kassab koyun boğazlayup satsa dört koyuna bir akca kanara bac alınur. Sığır boğazlanup satılsa bir akca bac alına bundan ziyade alınmak merfu ve memnudur.

Kanun-ı resm-i kapan-ı dakik

Deve ile bazara un gelse yüküne iki akca resm-i kantar ve iki akca bac alınur. Ve at ve katır yükünden iki akca ve hımar ve merkeb yükünden bir buçuk akca resm-i kantar ve bac alınur.

Kanun-ı şemhane-i nefis-i Konya

Bir vukiyye şem dört ve beş akcaya alınsa Amil ve mübaşir on akcadan ziyadeye satmaya. Amma şemhaneden haric şem-i aselden mum dökülmek ve satmak yasaktır. Cerimesi şemhane amelîne müteallıktır. Bad-ı hevaya tabi değildir.

Kanun-ı ihtisab-ı şehr-i kaza-i Konya

Muhtesib narh-ı marufdan noksan üzere satduğu ehl-i bazarı kadı marifetiyle *tazir-i bi'l-mal* edüp kanun-ı mukarrer üzere cerimesin alır. Ziyade anesne alamaz. Ve muhtesib me'kulat satan *ehl-i suk'*dan her hafta *haftalık* deyü birkaç akcasın alır. Bakkal ve aşçı ve etmekci ve kassab dahi rızasıyla muhtesibe *kesm* gibi ikişer akca vermiş. Fi'l-hakika bu vaz ehl-i suka naks üzere satmağa rıza ve icazetdir. Ve bir tulum peynirden bidaten resm alup andan satdırmış. Kadı mahkemesine verilen narhı gözetmeyüp ve eksügin tutup cerime almağa mukayyed olmadığı ecluden bid'atler ref olunup kadim kadim üzere olmak mukarrer kılındı. Narhı gözlemeyüp hak-ı sükut almak minbad caiz degildi.

Kanun-ı esasan-ı şehr-i Konya

Şehr-i Konya çarşularının mevaziinde gece ile pasbanlar oturu gelüp beklemek kanun-ı kadimdir. Ol mevziler bunlardır ki *Atbazarı kapusu*'nda bir oturak ve *Haffafiye*'de bir oturak ve *Bazaristan* önünde asesbaşı bi-nefsihi bir oturak ve *İplik bazarında* bir oturak ve *Saraçlar*'da bir oturak ve *Bitbazarında* bir oturak ve *Gazzazlar*'da bir oturak ve bir dahi gezer pasban bu mahaller hıfz olunagelmışdir. Dükkandan dukkana muayyen olan resm verilegelmişdir. Amma Bazaristan dükkanlardan ases akca almaz. Bazaristancı alır.

Kanun-ı boyahane-i şehr-i Konya

Boyahane hususunda ayan-ı şehrden cemm-i gafir şöyle takrir eder ki kadimü'l-eyyamdan berü haricden şehte gelen boyalı *boğası* tamğalanmazdı. Ve dikilmiş kaftan gelse tamğalanmazdı. Ve şehrin

boyacıları eyü boya boyarlardı. Haliya olıgelmişe muhalif ederler dediler. İmdi haricden gelen boğası Bursa'da bir defa tamğalandıysa tekrar bunda tamğalanmak caiz değildir. Ve tamğaya boyacının taallukı yokdur. Ve eger Akşehir'de boyandıysa ve tamğası yoğsa şöyle ki adet-i kadimden noksanı zahir ola kadı marifetiyle ol husus ihtisaba müteallikdir. Meger ki boyahanede amil olana bu kalem ihtisabdan ifraz olunup amiline bile ilhak oluna. Ol takdirce gözleye ve Bursa boyasıyla boyunmuş elli akcadan ziyade kıymetlü yüzlü boğası tamğalanmak olagelmeyüp kumaş makulesindendir. Ve al ve za'firani ve jengari boyasıyla olan boğasıya tamğa olunagelmıştır. Ve ak ve kara boyayla boyanan bez ve kaftana dahl olunagelmemiştir deyü şehir halkı kadıya bi'l-ittifak takrir etmişler. İmdi Bursa'da boyanan boğası ve zikr olunan renk-amiz boğasılar tamğalanmak Bursa'da adet değilse bunda dahi tamğalanmaya. Ve kara boyayla boyanan bez ve kaftana dahl olunagelmediyse kemakan dahl etdirilmeye. Bu husus vilayet kadısına müfevvez kılındı. Müslümanlar üzerine ihdas-ı bid'ate rıza vermeyüp hilaf-ı kanun olan hadis bid'ati men ve def eyleye.

Kanun-ı resm-i deştbanı der vilayet-i Karaman

Vilayet-i Karaman'da bir kişinin atı veya katırı veya öküzü ekine girse davar başına beş çomak urup ve beş akca *cerime* alına. İnek girse dört çomak ve dört akca alına. Koyun girse ve buzağı girse her birine birer çomak ve birer akca alına. Küffarın *kara canavarı* girse canavar başına ikişer çomak ve ikişer akca alına. Amma mukaddema her kişiye nida ve tenbih edeler. Eslemeyüp davarını hıfz etmeyen kimseler ki gallata ve terikeye ziyan ve hasaret edüp içine davar girmiş ola kadı marifetiyle ziyanı tazmin etdirüp ve bu vechle *tazir-i bi'd-darb ve bi'l-mal* edeler ki her kişi davarını saklayup hem galle sahibine ve hem sipahinin *öşr ve salariyyesine* noksan müteveccih olmaya. Ve eger kasaba ve köy yanında veya hud aralarında ya davar suvadı kurbünde ve merası kurbünde ziraat olunmuş galle olursa ki davar uğrağı ola ekin sahibine avlağı etdirmek teklif oluna. Şöyle ki ihmal ve taksirat kavli mesmu olmaya ve ziyanı tazmin ve sahib-i davar tazir olunmaya.

Kanun-ı resm-i gerdek ve arusane der vilayet-i Karaman

Resm-i gerdek ve arusane alası bakire kızıdan altmış akcadır. Evsatü'l-halden kırk fakirü'l-halden yirmi akcadır. Cem-i *vilayet-i Karaman'da serbest* kayd olunan zeamet ve timarlardan maada nis-

fı sipahiye ve nisf-ı aheri *emirane* deyü mir-i livaya hasıl kayd olunmuşdur.

Kanun-ı resm-i tapu der kura-yı vilayet-i Karaman

Umumen sipahiye hasıl yazılmışdır. Karyelerde ev yeri tapusunun alası elli akcadır. Evsatı otuz akca ednası on akca ve sipahi cebriyle ve zulm ile raiyyeti kovsa yerine gelicek *resm-i tapu* alınmaya. Fe-emma bir raiyyet ki ihtiyarıyla damın ve yurdun terk edüp gitse sipahinin olur. Kime dilerse tapuya verir.

Kanun-ı resm-i bezirhane der kasabat ve kura

Her bezirhaneden resm yılda yirmibeş akca mukayyedir.

Kanun-ı rüsum-ı bac ve sair rüsum-ı şehr-i Larende

Bac-ı gallat her yirmi akcaya bir akca alınur. Her haml-ı tuzdan iki akca alınur. Kirpas-ı penbe hımlından iki akca alınur. Hımlıdan eksük olup kıt'a ile satandan yirmi zirada bir akca alınur. Kaliçe hımlından iki akca hımlı bozup satandan kırk akcada bir akca alınur. İncer ve boğası hımlından ikişer akca alınur. Gön hımlından iki akca alına ve illa ki hımlını bozup bey edeler kırk akcada bir akca alına. Kul ve cariyyeden ve deveden her re'sine sekiz akca alınur. At ve katırdan dörder akca alınur. *Sinek* ve desti ve kürek hımlından iki akca alınur. Koyun satılsa iki re'sine bir akca alınur. Bir tulum peynirden iki akça alınur.

Ahval-i mirabiye-i Konya

Konya'da mirabiye hususunda kanun-ı kadim budur ki bir dönüm bağdan bedel-i öşr otuz akca alınur. Ve iki akca şakirdana alınur. Ve bağlar suvarıldığı vakt adet-i kadime üzere dönümüne sekizer akca verilür. Fasl-ı harifde altışar akca alınmak Defatir-i Kadime'de olmayup sonradan hadis olunmağın ferman-ı şerifle ref olunmuşdur. Ve şakird bile suvarsa iki akca dahi şakirde verilür. Ve yer suvarılup gönen ola yani ziraat olmayan hali yer suvarıla dönümüne dörder akca alınur. *Ve dönüm dahi dört evlekdir.* Ve gök tahıl suvarılsa anun dahi dönümüne dörder akca alınur. Ve suvarılan yerden *bir baş öşr* alınur. Şehir sınırundan ve bir baş öşr dahi yoksa vakfa vakf sahibi alır. Mülke mülk sahibi alır. Ve bazı yerler *serbest* kayd olunmağın nesne alınmaz. *Hazret-i Şeyh Sadreddin Konevi ve Mevlana Celaleddin sahibü-mesnevi* gibi. Ve bağdan

bozulmuş yerler ekilse öşr alınur. Mukataa alınmaz. Ve bostanın eyüsünden her dönümünden bedel-i öşr yirmi akca alındığı Defter-i Kadim'de masturdur. Defter-i Atik'de kanunnamede her evlekden onbeş akca alınur deyü kayd olunduğu sehven vaki olmuşdur. Ve kim bostan mahsulü kıymetine göre alınur. Ve bostan bozulmadan görülmek kanun-ı kadimdir. Şimdi te'bir ederler Bostan bozulduktan sonra halkı tazyik ederler. Yerlern ölçüp eyü bostan resmün alurlar. Müslümanlara zulm eden mübaşirleri men eylemek lazımdır. Ve mirab resmine zaim ve amil ve şakird olanlar ekin ekmek memnudur. Ve bazı dolablar ki kendü suyuyla ol yeri suvara sebzevatından öşr alınmayup üzümünden ve yemişinden öşr alınur. Ve nefsi-i şehir içinde olan bağçelerden ve bostanlardan öşr alınmamak kanun-ı kadimdir. Talem olunmaya. Ve *havali-i Karaaslan'da ve Aymenos'da ve Abdürreşid'de ve Hasan gölü ve Kovanağzı'nda ve Çumrak* nam mevzilerde bostan ekilegelmemiştir deyü *Mevlana Şuca bin Süleyman el-maruff be-Kartal* nam Konya kadısı *hams ve işrin ve tis'amie* tarihiyle muvarrah Konya ahalişi eline hüccet vermişdir. Mutadları tağyir olmağın hali üzere itima olunmuşdur.

Su taksiminin kanun-ı mutadı budur ki zikr olunur

Kavak-değirmeni önünde su iki kısım olup nısfı *Gedegilas ırmağı'na* gider. Ve *Delüklütaş'a* gelicek dört vukiyye. Andan *Orta ırmağı'na* verilür. Ve suyun nısf-ı aheri *Meram'a* gidüp andan *Kaya-yaruğna* gelicek dört vukiyye su şehir nehrine verilür. Ve andan aher *Ahi ilyas değirmeni*ne gelince oligeldüğüne göre ashab-ı hukuk hisselerin aldıktan sonra zikr olunan değirmenden çıkan su anda taksim için vaz olunan taş üzerinde sülüsü çaya ve sülüsünü *Karaüyük-ırmağı'na* tayin olunur. Ve *Karagöz-değirmeni'*nden çıkan su nun sülüsü çaya ve sülüsünü şehir nehrine tayin olur. Zikr olunan çayın suyu andan Aşağa Selikat ve Sahra'ya mukteza-yı ahval üzere intifa olunugelmişdir deyü sabıkda zikr olunan kadı-i mumaileyh unvanıyla sene *hams ve işrin ve tis'amie* tarihiyle muvarrah hüccet-i hükmiyye ve emr-i hümayun Konya ahalisinin elinde mevcuttur. *Meram'dan Yukaru-değirmenderesi'nde Hatun-yakuşu* demekle maruf mevziden yukarı olan bağlar için kadimü'l-eyyamdan miraba her senede yüzyirmi akca verilügelüp ve bağlarının öşrü alınugeldiği mutemedün aleyh kimesnelerin takriri ve şهادetiyle malum olup Miraba müteallik ahval budur ki ale'l-icmal müzekkerü'l-hal olmak için *Defter-i Cedid* dibaçesine kayd olundu. *Sadrü'l-eali zahrü'l-mevali müfti ve kadiasker olan Mevlana Kadri Çelebi Efendi nefsi-i Konya'da olan çeşmeler ki tamir eylemişdir bunlardır ki*

zıkr olunur. Beyhekim mahallesinde ve Şadi Bey zaviyesi ardında ve İmaret mahallesi'nde kendü inşa eylediği handa ve şadırvanda ve andan taşan su Karaarslan Mahallesi'nde çeşme olmak tayin olunmuştur. Ve bu cümlelerin rakabatı han mahsulünden ve bezza-zistan mahsulünden sarf olunup bakisi ve ziyadesi vakfnamesi mucebince masarîfına sarf olunmak kendü vakfında masturdur mucibiyle amel oluna.

Kanun-ı taksim-i ab-ı Karahisar-ı Develü der liva-i Niğde

Liva-ı Niğde'ye tabi Develü-karahisar'ının suyu *Mevlana Vil-dan* tevzii muktezasınca Defter-i Atık'de nefis -i Karahisar mahalla-tının tahtına bu ibaretle merkumdur ki zıkr olunur ber mucbe-i Def-ter-i Atık

Mezkur su bir gece karye-i *Kara Musaya* ve bir gece karye-i *Bağluca-bayat*'a ve bir gece karye-i *Karaöküze* ve bir gece karye-i *Hacılar*'a akar ki dört gece olur ve bu gecelerin üç günü şehirde olan muafinin ve sipahilerin ki kadimden hissesi olan yerlerine ve haliya yerleri her kimde ise anlara aka. Ve bir günü dahi *köşk med-resesi vakfı karye-i Armudsun*'a aka. Ve ala-haza'l-kıyas ve eyyam-ı sayfda bazı karyeler suvarmak mümkün olmazsa bazı yerlere ki su-varmak mümkün olanu yetmezdir deyü suya mani olmayalar.

Kanun-ı rüsum-ı çift ve bennak ve caba der vilayet-i Karaman

Vilayet-i mezburda bir çiftten otuzaltı akca ve nim çiftten on-sekiz akca resm alınur. Evlilerinden on iki akça bennak ergenlerin-den caba resmi altı akca alınur. Nim çiftten ziyade yer tasarruf edenlerin mutasarrıf oldukları yer resmiyle bennak resmi bir görü-lüp on sekiz akca ekinli kayd olunmuştur. *Ekinli bennak kayd olan raiyyet fevt olsa bennak resmi sakıt olur. Yeri gerek oğluna müntakil olan gerek tapu ile ahere degen hemen yeri olan ancak müteveffanın terk eylediği miktarı yer resmin verir. Ve hin-i tah-rirde reaya ketm edüp na malum yazdırdıkları çift resm-i çift yerler mevcut bulunursa öşr ve resmi kemakan sipahisine mahsusdur ha-ric kalmıştır deyü mevkufcu ve amil dahl-niza eylemeye. Bu rüsum Mart evvelinde alınur.*

Kanun-ı ziraat-ı çiftlik-i reaya

Bir çiftlik yer tasarruf eden raiyyete Burusa müddüyle dört müdd tohum ekmek lazımdır. Ekmediği yılda elli akca vere. Amma

bir Karaman müddüyle ekse yirmibeş akca vere. Ve ala haze'l-kıyas *çiftbozan* ismi ki itlak olunur budur. Ve eger bir raiyyete afet yetişüp bi-mecal olsa çiftin bıraksa veya sipahisi marifetiyle kendü ihtiyarıyla çiftliğinden feragat eylese ve aher kişiye sipahi ol yerü verüp alan kimesne resm-i çift veya nim çift edasına kabul ve iltizam eylese feragat eden kimesneye *sen Defter'de çift ve nim çifte mukayyedsin senden resm talep ederim* deyü teklif edüp almaya. Haric olandan resm-i bennak ala.

Kanun-ı mikdar,ı arz-i çiftlik der vilayet-i Karaman

Çiftlik hususunda a'la evsat ve edna itibarınca bütün çiftlik a'la yerden altmış dönüm ve evsat yerden seksen ve doksan dönüm ve edna yerden yüzyirmi dönüm yerdir demişler. Lakin beyne'n-nas meşhur ve mütearif olan çiftlik oldur ki bir çift nadasına ve ekinine her senede vefa ede ekinciler dahi ana bir çiftlik yer derler. Mikdarca *Bursa müddüyle* oniki müddlük yerdir. Konya müddüyle bi'l-film mamul olan *kile* itibarınca altı müddlük yer olur.

Kanun-ı intikal-i çiftlik bade ez vefat-ı raiyyet be-verese-i müteveffa

Bir raiyyet fevt olup oğlu ve kızı kalsa çiftliği oğluna deger. Evlad-ı zükuru ve baba bir karındaşı kalsa yerlerin ve çayırların sipahi kime dilerse vermek kanun idi Kıza yer ve çayır verilmezdi. Atalarının ol yere ve çayıra akcası ve emeği harc olmağla ve babalarının harç ettiği maldan mahrum olmak lazım geldiği paye-i serir-i a'laya arz olundukda mezid-i merhamet-i hüsrevani memhur edüp sene 957 Zilkade'sinin guresinde kızları tapu ile talibe iken ahere vermek men olunmuşdur. Babalarının baltasıyla açup akca ve emek sarf olunan yerler ve çayırlar bi garaz müslümanlar takdir ettiği tapu ile kiza verilmek buyruldu. Ve karındaşlarından birisi vefat etse hissesi sair mevcut karındaşlara intikal etmez. Tapuya müstehak olur. *Zira külli mümimini ihvetü kazıyyeyi mukarrerdir*. Bi garaz müslümanlar mahlul hisse için resm-i tapuya ne takdir ederlerse ata bir karındaşları ol mikdar tapuyu sipahiye verüp kendüler alalar ve illa sipahi kime dilerse tapuya verir. Kanun-ı mukarrerdir Defter-i Atık'de masturdur.

Resm-i çift-i Raiyyet

Bir sipahinin yazılı raiyyeti çiftliğin bazısı aher sipahi yedinde vaki olsa resm-i çifti yazıldığı yer sipahisine verüp aher sipahiye

hemen *öşr ve salari* verir. Meger ki çiftlikden ziyade yer duta ki dönüm akcasın vere. Amma bir sipahinin raiyyeti veyahud *Atçeken taifesi veya yörüük ve sipahi ve sipahizade ki üzerinde resm-i çift* mukayyed olan yerleri sipahisinden tapu ile alup tasarrup eyleye. Ol vakt muhalefet etmeyüp sair reaya verdüğü resm-i çift sipahi verir. Aher kişinin raiyyeti olmak ve *Atçeken* ve yörüüklük ve sipahilik ve sipahizadelik ol hususda mani olmaz. Resm sipahinin hakkıdır verilmek lazımdır.

Kanun-ı bazı ahval-ı müteferrika müteallik bereaya

Reaya *öşr* ve salariyyelerin akreb bazara iletmek kanun-ı kadimdir. *Ve bazardan murad galle satılır bazardır* ki anda kalil ve kesir galle satılmak caiz ola. Amma ortakçılara bu teklif olanmaya. Hemen köy anbarına koyalar ve raiyyet sipahisine köyde anbar payı vermek kadr-ı hacetce kanun-ı kadimdir.

Bir sipahi kable'l-vakt raiyyetden hukuk ve rüsum alsa amma hasıl sonra gelen sipahiye müteveccih olup evvelki sipahi zulm ve cebr ile alsa ve raiyyet dahi kadıya müracaat edüp kadı men'e ve def'e kadir olmasa tekrar raiyyetden yeni sipahi talep etmeye. Amma fuzuli raiyyet verseler ve kadıya raiyyet müracaat etmeseler yeni sipahi tahviline düşen mahsülünü raiyyet verüp evvelki sipahiye verdüklerin talep eyleyeler. *Ve kable'l-vakt kadı evvelki sipahiye hüküm eylediyse azle müstehak ola deyü mukayyedir der Defter-i Atik.*

Kanun-ı ortakçıyan

Ortakçılar nisf hasılların beylige verdikleri için avarızdan muaf olagelmişlerdir. Hala Defter-i Cedid'de bazı ortakçılar emrle mensuh olmuşlardır. Anlardan cem-i rüsum-ı reaya ve avarız alınur. *Mensuh* olmayanlar kemakan avarızdan muaflardır.

Kanun-ı resm-i ağnam ve resm-i asiyab

Bi'l-fiil timar tasarruf eden sipahilerden ki asıl sipahi veya kadimi kapukul olanlardan *resm-i ganem* alınmaz. Amma eger raiyyet veya *Atçeken* iken timara ve bölüğe bir tarikile duhul etmiş ola anlar kemakan timarlarına mutasarrıf olup resm-i ganem vesair rüsum eda eylemek buyurulmasın. Muhalefet olunmaya ve etdirilmeye. *Ve muaflardan resm-i ganem alınmak ve zaviyedarlardan resm-i ganem alınmak buyurulmuşdur.* Amma şol sipahizadeler ki haliya

anlar *müsellem taifesi* gibi eşkünciye kayd olunmuşlardır anlardan resm-i ganem alınmaz afv olunmuştur. Ve her birinin ellerinde olan tezkirelerinde ve beratlarında mukayyedir. Ve Defter-i Cedid'de resm-i ganem alınmamak musarrah ve mukayyed olan muaf-lardan alınmaz. Bakilerinden alınur. Mücerred muaflık kaydı kifa-yet eylemez. Koyun Mayıs içinde tamam döllandükden sonra kuzusuyla bile sayılıp ikisine bir akca alınur. Ve üçyüz koyun bir sürü itibar olunur. Beş akca *resm-i ağıl* alınmak dahi kanundur.

*Resm-i asiya*b bila-mani bir yıl tamam yürümege kabil ola degirmenden altmış akca ve altı ay yürümesine kabil olandan otuz akca alınur. Ve sel suyuyla yürüyen degirmen kaç ay yürürse ayda beşer akca alınmak kanundur.

Kanun-ı resm-i otlak ve kışlak der vilayet-i Karaman

Kadimden otlağičün korunugelüp *resm-i otlak* alınugelmiş yerlerden sürüden sürüye bir orta koyun alınur. Ve bir timar arazisine koyun gelüp kışlasa sürüden bir şişek *resm-i kışlak* alınur. Alçak sürüden altı akca alına. Sipahinin beratında veya defterde üzerine mukayyed degildir deyü muhalefet olunmaya. Zira ki mukarrer hasıl degildir ki ol karyeye kayd oluna. Gahi ber sebilü'l-ittifak vaki olur nesnedir.

Kanun-ı resm-i ağnam

Vilayet-i Karaman'da umumen *resm-i ganem* tamamen sipahiye kayd olunmuştur. Mir-i livanın *bi-vechi mine'l-vücu*h resm-i ganeme kendü haslarından gayrı yeree eger serbestdir asla alakası yokdur cümle sipahinindir. Ve bir sipahinin raiyyeti yazulduğı yerde mütemekkin olmayup haric karye ve kabiledede veya haric livada dahi sakin olsa tamam resm-i ganem ve öşrden maada rüsum-ı reyayayı kendü sipahisine verür. Toprağında sakinsin deyü *toprak sipahisi* dahl eylemez. Ederse hakimü'l-vakt olanlar def ve men edeler.

Kanun-ı cürm-ı cinayat

Defter-i Atık'de vilayet-i Karaman'da *cürm-i cinayat* kanunnamesi merkum olunmamağın Defter-i Cedid'e dahi yazılmadı. Hacet oldukda Divan-ı Hümayun'da istimal olunan kanunnameye müracaat oluna. Ve husus-ı mezkur maruf ve meşhur olup ekseriya hper vilayetde kadılar mahkemelerinde sicillatlarda masturdur.

Kanun-ı resm-i küvvare der vilayet-i Karaman

Vilayet-i Karaman'da kovandan şer-i şerif muktezasınca öşr kayd olunmuştur. Amma müddet-i medideden berü reaya sipahisine her kovana ikişer akca resm-i küvvare deyü veregelüp öşr alınmak mutadları olduğuna binaen rızaları üzere resm alınmak dahi tahrir olundu. Lakin reayanın bazısı küvvarelerini olduğu mahallenden aher sınura veya yaylaka iledüp anda oğul hasıl etmegin resm alındığı takdirce bir akcasın sahib raiyyet ve bir akcasın kovan hasıl olduğu arz sipahisin alageldüğü üzere mukarrer kılındı. *Havass-ı hümayun ve havass-ı umerai elviye ve zuema ve sipahiyan ve mustahfizan-ı kıl'a ve evkaf ve emlak ashabi tasarruf* eylediği kura ve mezari ve yaylakatda bu kanun mukarrerdir. Minval-ı meşruh üzere amel oluna.

Keten ve kendirden öşr alınup salariyye alınmadığı kaziyedir

Beyşehir livasında keten ekilür yerler vardır. Gallat üslubunca hem öşr ve hem salariyye talep olunmaz ketenden fakat öşr alınur. *Öşr ve salariyye gendüm ve şair ve mahlut ve çavdar ve alef cinsine mahsusdur. Keten anlara kıyas olunmaya.* Ve kendir dahi keten gibidir. Ve penbenden dahi ve haşhaşdan dahi fakat öşr alınur. Salariyye alınmak mutad degildir alınmaya.

Munasafa-i ortakçıyan der kaza-i Seydişehir ki mer fu şoden

Vilayet-i Beyşehir livasına tabi Seydişehir kazasında *Göküyük ve Suberde* nam karyeler ki her biri kırküçer binden ziyade ile Defter-i Atık'de *ortakçı* kayd olunup her bir raiyyet bir mikdar-ı muayyen tohum ekmek takdir kılındıktan sonra mahsul-ı miri ve raiyyet beyninde munasafa olunmak mahud iken reaya ihmal ve tasir edüp kadr-i muayyen tohumun rub'unu dahi ekmeyüp ve mahsulü dahi kendü reyleriyle sülüs ve sülüsân üzere vermegin karyenin mahsulü tamam tedenni etdiğinden gayrı resm-i ganem ve çift ve sair rüsüm dahi vermezlermiş. *Ortaklıkları ref olunup* kemakan rüsüm ve avarız verüp mahsul-ı gallatdan suğla olmadığı yıl öşr ve salariyye ve suğla olıcak munasafa verilmek enfa olduğu der-i devlete arz olunup makbul buyrulmağın munbad vech-i meşruh üzere olması Defter-i Cedid'e kayd olundu.

Tayin-i narh-ı gallat der vilayet-i Karaman

Defter-i Atık mucebince buğdayın kilesi yedişer ve arpanın kilesi beşer akca üzere Defter-i Cedid'e kayd olundu.

Kanun-ı avarız der memalik-i Karaman

Defter-i Atık'de her karyenin tahtına bade'l-esami nefer ve hane kayd olunmuştur. Fi'l-hakika *ol kayd hane-i avarız kaydı değildir*. Zira ki çift ve nim çift ve bennak adedini hane add etmiştir. Bu takdirce bir evde dört beş nefer bennak cem olur her biri hane-i avarız olmağa mütehammil değildir. Ve bir tarihte olmuş değildir. Ol üslup gayrı marazidir.

Avarız her vilayetde a'la ve evsat ve edna itibarınca vilayet-i kadı ve memleketin mutemed ahali marifetiyle her mahalle ve karye ve cemaatin kuvvetine ve kudretine göre tevcih olunagelmıştır. Gah olur üç hane-i fukara bir hane itibar olunur. Ve gına u isar ve fakr u yesar takallüb-i edvarla mutehavvel ve mütegayyir olur. Her vilayetde avarız tevcihi her senede tevcih-i cedide muhtacdır. Li haza mahallat ve kuraya hane tayini vilayet defterinde mukeyyed düşmeyüp ol vechle tayin olunursa ana göre talep muhalif-i kanun adalet fehm olunur. Her kadılıkda alan erbab-ı gına ve fakirin haline göre vilayet tahriri zamanında kadıların marifetiyle cem olunan külli *nüzul ve kürekci ve avarız defterleri* alınıp ber vech-i icmal hane adedi her kadılığın tahtında kayd olunmuştur. Bu emrin hak üzere itmamı sıkat-ı kazanın mubaşeret-i insaf-ı ittisaklarına müfevvezdir. Ve ihtimal-ı zulm ve taaddi ve ahz u ketmler adil kadıların teftiş ve tefekküdleriyle zahir olur deyü masturdur der Defter-i Atık.

Kanun-ı tarik-i salariyye an arazi-i vakf-ı Medine-i Münevvere der kaza-i Ereğli tabi-i Konya

Kaza-i Ereğli'nin ekser kura ve mezarii Medeni-i münevvere vakfidır. Cümle mahsulat ve gallatın öşrü Medine-i Münevvere için (zabt) olunduktan sonra nısf öşr ki yirmi kilede bir kile olur *salariyye* deyü sipahiye hasıl kayd olunmuştur. Ve cümle bağların öşrü Medine vakfidır. Sipahi nesne almaz. Ve *rüsum-ı örfiyye* tamamen sipahiye hasıl kayd olunmuştur. Ve resm-i küvvarenin nısfı vakfın ve nısfı sipahininder beraber alurlar.

Suğlaha-yı vilayet-i Karaman

Kaza-i Seydişehir gölü ayağından bahar mevsiminde feyezan edüp ve akan su *Çarşamba* nam mevziden Dedelü nam mahalle geldikde olgelen adet üzere bend bağlanup bend bağlanmalık oldukda Belviran kazasından reaya kifayet-i kadri *mertekler* getirürler. Ve

Konya sahrasından Çayeli'nden ve gayrıdan ırgadlar getirilüp bağlanan bendin cari olan suyu Alemdar'a uğrayıp suğla olur. Andan *Kayseroğlanı* suğlalarına varır. Ve andan Gödeneçukuru'na ve andan Karaiyüük ve andan Alayer'e ve Virancık suğlasına varır ve andan Firuz'a varır ve andan Ortaviran suğlasına ve andan Sırnık suğlasına varır. Bu zikr olan suğlalar bu arkdan tamam olur. ve Mezkur su Alemdar'dan ayrılıp aher bend bağlayup Karkın üzerine gidüp ol aralarda pürekende suğlalar oldukdan sonra Katırgölü suğlasına ve Beşkilise ve Kiçigölü'ne ve andan Samuk suğlasına varup andan İsmimi ve Ağca suğlaya varır. Bu suğlalar tamam oldukdan sonra Alemdar'dan gerü aher bend tutulup Ilgun suğlasına varup andan Balıklagu suğlası olur. *Seydişehri gölü* nün suyu burada tamam olur.

Sugla-i Ağcaşehir tabi-i kaza-i Eskiil

Bulgar dağı'ndan su gelüp Ağcaşehir karyesinin önünde Bayramgazi ve Ağcagöl ve Sadık-öyüğü sugla olup ve mai-i mezburenden sene-i ahirde Kalburcu suglası olup olıgelen adet-i marufe üzere reaya-yı etraf bendlerin tutulageldiği ol diyar ayanının malumudur.

Sugla-i Dinek tabi-i kaza-i Larend

Mezbur suğlanın suyu Larend'den gelüp Karabend'den geçüp suğla olur. Yanında olan karye halkı ziraat ederler. Olıgelen adet-i kadime üzere bendleri dutulugelmiştir.

Suğla-i Beydilli der kaza-i Larend ve suğla-i Çuğlu tabi-i m

Bulgar dağı'ndan su gelüp Beydilli'nde olıgelen adet üzere kurbünde olan karye halkı bend dutarlar suğla olur. Ve andan Çuğlu'ya gelür. Ol dahi suğla olur. Ana dahi reaya muaveneti ile bend dutulugelmiştir. Bu cümle suğlalar ve bunun gibi nice yerlerde suğla kabil yerler vardır ki ihtimeam olunup kargir bina ile bendler dutarlar. Nil-i Mısır'dan hasıl olan gallat gibi bunda dahi övafir mahsulat husulü mukarrerdir. Amma sahib-i vukuf ve müstakim-i emin kalilü'l-vücuddur. Bulunsa dahi iltifat ve itibar ve riayet olunmamağla kimesne suğlalar tamirine rağbet göstermezler. Bu suğla olan yerlerinsulatu adetinın tariki miri ve reaya beyninde munasafadır. Bundan gayrı toprak sahibi öşr almak olıgelmiş degildir.

Ahval-i bazı ortakçıyan-ı mensuh

der liva-i Konya ve liva-i Beyşehir bazı ortakçı karyeleri hükm-i şerif mucebince ortaklıktan ref olunup boz ve kır yerlerinden öşr ve salariyye kayd olunmuştur. Rüsüm-ı çift ve bennak ve caba ve resm-i ganem ve kovan ve sair rüsüm-ı reaya ve avarız mukarrer kılınmıştır. Zikr olunan karyeler arazisinden suğla vaki oldukda sair mevazide suğla vaki olduğu gibi ol vakt kanun-ı mukarrer mucebince mahsülü miri ve reaya beyninde munasafa tarikiyle kısmet olunur. Ve Beyşehir livasına tabi Göküyük ve Suberde nam karyelerin ortaklığı ve suğla olduğu zamanda munasafa üzere kısmet olunduğu mukaddema tahrir ve tastir olunmuştur deyü mukayyed der Defter-i Atik.

Kanun-ı mukaseme-i mahsulat-ı malikane ve divani der vilayet-i Karaman ber vech-i munasafa

Vilayet-i Karaman'da olan karyeler ki ma-takaddemden *iki baş yani bir canibi divani ve bir canibi malikane* tasarruf olunagelmıştır. Bunlardan şol ki malikanesi vakf veya mülk ola karyede vaki olan kadimi bağların öşrünü külliye sahib-i vakf tasarruf edüp ba ki gallatın ve kovanın ve resm-i asiyabın nısfı sahib-i evkaf ve emlak ve nısfı meşterek olan sahib-i timar tasarruf edegelmiştir. Ve *cümle karyenin örfiyyatı ki resm-i çift ve bennak ve caba ve resm-i ganem ve resm-i tapu ve deştbanidir* sipahiye mahsusdur sahib-i mülk ve sahib-i vakfa bundan hisse yokdur. Şimdiye degin bu vechle amel olunurmuş.

Haliya vilayet emr-i hümayun-ı sultani ile tahrir olundukda sipahiler vilayet ayarı tahririyle şöyle zahir ve malum oldu ki mukaddema ziraat olunan arazi ki gallatı *hums mahsul tarikiyle* sipahi ve sahib-i vakf ve mülk beyninde ale'l-munasafa taksim olunurdu ol yerlere reaya vilayet tahrir olundukdan sonra bağlar diküp ve ziraat mahsulüne tamam sipahi canibine naks müteveccih olmuşdur. Öşr-i bağata sahib-i vakf ve mülk ibtida-i emrden müstakil mutasarrıf olup mahsul-i divani ve malikane iştirak üzere kısmet olunmak mukarrer kanun iken bağatdan sipahiye asla hisse verilmediğine vech malum olmadığından gayrı mahsul-i ziraatı mukarrer müşterek olan arazi bağ oldukdan sonra anun mahsulünün nısfı sipahiye verilmemenin asla sebebi ve baisi olmayaup bağat-ı cedidden hasıl öşr ale'l-munasafa sipahi ve sahim-i vakf ve mülk beyninde taksim olunmak üzere Defter-i Cedid'e kayd olundu.

Bağat-ı kadim bozulunca ki arz-ı haliye ola kemakan vakf ve mülk ahsabına mahsusdur tasarruf oluna. Bozup tarla veya cedit bağ olıcak kemakan ale's-seviyye kısmet eyleyeler. Ve iki baş olan yerlerin gallatı mukasemesi humsdan olup bağat-ı öşr olduğuna sebeb bağatın kesret-i mü'enneti ve emegi ve tamirinin harc ve masrafıdır. Ma-takaddemden bu vechle tasarruf olunduğu ecluden tagyir olunmayup mukarrer kılındı deyü masturdur der Defter-i Atik.

Kanun-ı sipahizadegan-ı eşkünci ki haliya emr-i sultani mucibince be nevben sefere eşmek ferman olundu der tamam-ı vilayet-i karaman elmahmiyye

Bu kanunnamenin naksı sipahizade defterinde masturdur. Emirü'l-umerai'l-kiram kebirü'l-kubera'l-fiham zu'l-kadr ve'l-ihiram sahibü'l-izz ve'l-ihtişam elmuhtassu bi-mezidi inayeti'l-meliki'l-a'lam Karaman beylerbeyisi -*dame ikbalehu-* ve kıdvetu erbabü'l-ikbal ve umdetü'l-ashabü'l-iclal camiu vücuhü'l-emval amirü'l-hızain be ihsanü'l-ummal el-muhtassu bi-mezidi inayeti'l-meliki'l-meal Hızane-i Amire'nin Karaman canibi defterdarı *dame uluvvu-hu-* mefahirü'l-kudat ve'l-hukkam madenü'l-fazl ve'l-kalem vilayet-i Karaman kadıları- zide fazluhum- tevki-i refi-i humayun vasıl olıcak malum olaki,

Sabıka vilayet-i Karaman defterdarı *Mustafa Dersaadet'e arz* gönderüp vilayet-i Karaman müceddeden tahrir olundukda hatib ve imam ve müezzin olanların adet-i ağnam ve bad-ı heva ve resm-i arusaneleri karyelü karyelerinde sair reyanın hasılları ile bile mahsup kılınup sipahilerine hasıl kayd olunmuşdur. Ve adet-i kadim üzere mezkurlar sair reyadan mukaddem arz olundukda muktezayı nas oldukları sebebiyle ferman olunduğu üzere bennak ve caba ve arusane resmi takdir olunmayup fukara kulları muntazamü'l-hal iken haliya mevfuat eminleri *Defter-i Cedid-i Hakani'de* hatib ve imam ve müezzin mukayyed olan kimesneler için defterden haric kalmışlardır deyü her karyede bir imamın evine nice atlyu ile konup *müfd ve meccanen ziyafet harcı çekdirüp* döndüklerinden maada tahrir-i tarihten berü *guzeste* deyü rüsüm talep edüp zulm ve taaddilerinden bir kimesne hitabet ve imamete rağbet etmeyüp hitabet ve imamet hizmetlerin olanlar defterde mahsub kılındığı üzere adet-i ağnam ve bad-ı heva ve resm-i arusanelerin sipahileri alup hilaf-ı vaki defterden haric kalmışlardır deyü minbad mevku-fat eminleri dahl eylemeyeler eger hitabet ve imametde fariğ kimesne bulunursa anın gibi fariğlerin bennak ve caba resmlerin mevku-

cular zabt etmek babında emr-i şerif recasına ilam etmegin buyurdum ki,

Hükm-i şerifimle Dergah-ı muallam çavuşlarından kıdvetü'l-emasil *Mehmed Çavuş* vardıkda bu babda cedid vilayet defterinde mukayyed olan hatib ve imam ve müezzin olanlar vech-i meşruh üzere adet-i ağnam ve bad-ı heva ve resm-i arusanelerin sipahilerine eda eylediklerinden sonra haric ez defter kalmışlardır deyü minbad mevkufat eminleri dahl edüp rencide ve remide etdirmeyesiz ve mezkurların muvacehelerine mevkufat emuinlerine muhkem tenbih ve te'kid eyleyesiz ki üzerlerine ziyade atlu ile konup müfd ve meccanen yem ve yemeklerin almaya ve aldirmayasız ve *guzeşte rüsum* ve ziyafet namına bir akca ve bir habbelerin almayalar ve aldirmayasız ve hilaf-ı şer-i kanun ziyade nesnelere dahi almışlar ise bade's-sübut şer ile müteveccih olanlardan bi kusur aliverüp bi vech taallül ve inad etdirmeyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerife itimad kılāsız tahriren fi yevmi'l-ısrin min şehr-i Cemazielevvel sene 996. (Tapu ve Kadastro Arşivi, no. 104).